

НУБ 'Св. Климент Охридски'

PC

II 15/1909

СКОПЈЕ

37

12010000167

COBISS

9

Гу Мис. Анастасов.

Год. I.

1 май 1909.

Книжки 3.

Народна и универзитетска
библиотека — Скопје

Р р II 15

Гу Мис. Анастасов.
Гу Мис. Анастасов Анастасов

ДОМАШНО ОГНИЩЕ

Двуседмично домашно литературно, популарно-
научно, педагогическо и обществено списание.

ЦАРИГРАДЪ.

Печатница Ф. Валла, Пера, ул. Кумбараджи.

СЪДЪРЖАНИЕ

Педагогически одѣлъ

- Изкуството да се възпитава. (отъ Еленъ Кей), стр. 1
Възпитаването на чувството на дълга стр. 4
Хубоcтѣта (отъ А. Кругловъ) стр. 11

Литературенъ одѣлъ

- Усмивка (прѣводъ отъ френски) стр. 12
Какъ да станемъ честити (приказка отъ Л.
Толстой). стр. 17
Степъ (отъ Н. Гоголь). стр. 20
Чуждестранната литература прѣвъ 1908 г. . стр. 21

Наученъ одѣлъ

- Прѣгледъ на XIX вѣкъ (отъ Ж. Бурдо). . . стр. 28

Хигиена и Медицина

- Хигиена на обѣклото. стр. 35

Хроника

- Вжтрѣшенъ и вънкашенъ прѣгледъ. стр. 40

Домашна Енциклопедия

- (полезни свѣдѣния и съвѣти) стр. 43
По птицевѣдството стр. 45

- Книгописъ стр. 48

R. S. 11 15

K. 10,00 Kp

PCY 15/1909

ДОМАШНО ОГНИЩЕ

Двуседмично домашно литературно, популарно-научно, педагогическо и обществено списание.

167/010

ИЗКУСТВОТО ДА СЕ ВЪЗПИТАВА.

отъ Еленъ Кей.

Кждѣто и да погледнемъ, веѣкждѣ ще срѣцнемъ доказателството на истината, че обикновенитѣ възпитателни мѣрки — поощрителни или заплашителни — само сиѣватъ развитието на главнитѣ човѣшки достоинства — мъжеството и добротата.

Японцитѣ, които при възпитанието прилагатъ само кротки мѣрки, сѣ ни показали, че „мъжката природа“ никакъ не пострадва, ако момчетата не се каляватъ съ прѣчка и плесница.

Но за ония, които примѣрѣтъ на така далечната Япония не може да ги убѣди въ ненуждността отъ бой, азъ ще приведа другъ, по-ближенъ намъ примѣръ.

Прадѣдитѣ ни, германцитѣ, не сѣ прилагали такива възпитателни мѣрки. Тѣ сѣ се явили у насъ по-късно, когато биенето на дѣцата се прѣвърнало въ религиозна длѣжностъ. И до XVII в. ние виждаме мнозина да биятъ дѣцата си въ опредѣлени дни на седмицата.

Изкуството да се възпитава собствено се
Домашно Огнище

свежда къмъ слѣдното: въ нѣкои, рѣдки случаи да се задържа дѣтето да не привежда въ изпълнение намѣреніята си. Въ всичко останало трѣбва да се прѣдостави на дѣтето свобода, като се снабдява самото съ необходимия материалъ за съзиждане на личността му.

Наставленията никога не постигатъ цѣльта си. Тѣ биха произвождали впечатление, ако се правѣха много нарѣдко и бждѣха съвѣмъ къси.

Много по-цѣлесъобразно за възпитателя е: да прѣмълчи въ минутата на простѣжката, а послѣ да накара дѣтето само да съзнае послѣдницѣ на грѣшката си и да осѣди простѣжката си.

Най-голѣмото значение въ възпитателно отношение има за дѣтето редѣтъ, мирѣтъ и красотата въ родното му сѣмейство.

Привѣтливата, чиста и свѣтла атмосфера на родния домъ, въ който бащата, майката и дѣцата не се отчуждаватъ единъ отъ другъ, но всѣкой отъ тѣхъ е напълно свободенъ, въ който никой не нарушава свободата на другия, но всички сж готови да си помогнатъ единъ на други—най-добрѣ спомага да се развие всецѣло човѣшката личностъ.

Необходими сж нови сѣмейства, нови училища, нови бракове и нови обществени условия за новитѣ души съ тѣхнитѣ многостранни способности, неизвѣстни още досега.

Сега става такъвъ дълбокъ прѣвратъ въ разбирането на религијата, на любовта и на изкуството, щото едва бждещитѣ поколѣния ще сполучатъ да облекатъ новитѣ понятия въ нови форми. А съврѣменниятъ възпитателъ ще може да спомогне на

това обновяване само съ отстраняването на за-
съхналата шума, която прѣчи на новитѣ жизнени
възможности да изпъкнатъ на лице.

Родниятъ домъ трѣбва да стане почивка на
дѣтекитѣ души, а не само за тѣлата имъ. А за да
могатъ да се създадатъ такива условия—които отъ
своя страна да наложатъ печата си на дѣцата—
трѣбва дѣцата да се привлѣкатъ къмъ домашното
огнище.

Сега училището и задаванитѣ за у дома уро-
ци отниматъ по-големата частъ отъ дѣтския жи-
вотъ. Необходимо е на училището да се отдѣля
по-малко врѣме, отколкото на домашния животъ.
А подиръ това вече отъ сѣмейството ще зависи
да използвава свободното врѣме—както веѣки-
дневното, така и ваканционното—по такъвъ на-
чинъ, че дѣйствително да се свързватъ дѣцата
съ живота на родния домъ, било съ помощта
на задължения, или съ помощта на удовол-
ствия.

Естественото възпитание въ духа на Русо и
Спенсеръ, подготовката на сѣмейството за по-на-
татъшния животъ, ще бѣде възможно, само ко-
гато дѣцата бѣдатъ отново привлѣчени отъ учи-
лищата, отъ улицитѣ и фабрицитѣ въ къщи, и ко-
гато майкитѣ се върнатъ отъ другата си дѣйностъ
или отъ свѣтския животъ при дѣцата си.

Догдѣто родителитѣ не разбератъ цѣлото ве-
личие на дѣтето, догдѣто не разбератъ, че въ ду-
мата „дѣте“ се заключава сѣщиятъ смисълъ, как-
то и въ думата „величество“, догдѣто не почув-
ствуватъ, че въ лицето на дѣтето въ тѣхнитѣ при-

граждки почива бждеце, че прѣдъ тѣхнитѣ крака играе история,—дотогава тѣ не ще съзнаятъ, че иматъ толкова властъ и право да прѣдписватъ закони на това ново сѣщество, колкото да посочватъ пътя на звѣздитѣ.

Но когато майката вземе да се отнася съ такъво благоговѣние къмъ неизвѣстнитѣ свѣтове, които я гледатъ отъ широко разтворенитѣ очи на дѣтето ѝ, съ каквото тя гледа на свѣтоветѣ, що блѣщукатъ на тъмното небе; когато бащата вземе да служи самоотвържено на интереситѣ на сина си—тогава само ще бжде осъществено истинското право на дѣтето.

Не онова негово право, въ сила на което голѣмитѣ ставатъ негова играчка, а правото да живѣе съ шѣлень, сѣщински дѣтски животъ прѣдъ очитѣ на баща си и майка си, които му даватъ всичко онуй, отъ което то се нуждае за своето развитие.

ВЪЗПИТАВАНЕТО НА ЧУВСТВОТО НА ДЪЛГА

Кой не знае, че абсолютното щастие е такъво състояние, което страстно желае всеки човѣкъ, но което не може да трае прѣзъ цѣлия животъ? Причината на това е несвършенството на човѣшката природа и произтичащото отъ него несвършенство на държавния и обществения строй.

Кому не се е случвало въ дълбочината на душата си да почувствува цѣлата истина на думитѣ на поета: „О, човѣшко сърдце, кое е твоео щастие?— Загадъчно роденото и веднага изчезналото, никога не повтаряще се мѣгновение ли?“

Историята на народитѣ въ сѣщностъ не е нищо друго,

освѣтъ история на постоянната борба за човѣшко щастие, история на стремлението му къмъ благополучие.

И все пакъ, ако да можехме съ своя изпитателенъ погледъ да вникнемъ въ скрития душевенъ животъ на милионитѣ люди, обитаващи земната планета, и така да узнаемъ, колко човѣшки сърца сж пълни съ щастие, до какъвъ резултатъ бихме дошли отъ подобно изслѣждане?

Разбира се, ние бихме намѣрили малцина такива безгранично нещастни, въ живота на които да нѣма ни една свѣтла минута, къмъ която да не могатъ да се обърнатъ съ думитѣ: „спри се, мгновение, ти си такова прѣкрасно!“ Но не бихме намѣрили и мнозина, въ живота на които радостнитѣ усѣщания да прѣвизнаватъ толкова печалнитѣ, щото тие люди да можемъ да назовемъ щастливи.

Щастието може да се разбира само относително. Щастливи наричатъ ония люди, животътъ на които въ общи чѣрти се е сложилъ, за да имъ докарва собствено удовлетвие; нещастни—тия, които нѣматъ възможностъ да удовлетворятъ важнитѣ или, по общеприетото мѣрило, считащи се за важни нужди. Отъ това слѣдва, че колкото помногобройни и наложителни сж изискванията, които човѣкъ прѣдъявява къмъ живота и утѣхитѣ му, толкова по-малко постига състоянието на вътрѣшно удовлетворение. И наопаки, човѣкъ съ скромни изисквания достатъчно е да се упази отъ крупни нещастия, за да бѣде доволенъ отъ частта си.

Несъмнено вѣрно е, че съ повдигането на общочовѣшката култура се разширяватъ и жизненитѣ потребности на индивидитѣ. Създава се цѣла редица отъ жизнени блага, достъпни не за всички членове на обществото. Не може сжщо да се отрече, че въ нѣдрата на съврѣменната цивилизация се зараждатъ и съзрѣватъ много бѣдствия, страдания и нещастия, за които стоещитѣ на по-низка степенъ развитие народи нищо не сж знаели. И най-сетнѣ, неоспоримо доказано е, че постиганото съ по-високата култура разширение на умственото развитие усилва и възприемливостта къмъ причиняващитѣ страдания жизнени явления.

Отъ това би могло да се направи заключението, че успѣхитѣ на цивилизацията на човѣческото общество въ никакъвъ случай не спомагатъ и никога не сж спомагали за увеличаването на индивидуалното щастие, а, наопаки, тѣ само го намаляватъ.

Нѣма основание това песимистично прѣдположение да се назове заблуждение, което противорѣчи на фактитѣ. Но както у тоя, който добрѣ разбира неоспоримо високитѣ блага на цивилизацията, така и у оня, който отъ високото на щастливитѣ върхове съ пленѣнъ отъ опасение взоръ прониква и въ низинитѣ на съврѣмнената култура, еднакво се явява питането: има ли властъ нашето общество да задоволи естественитѣ и справедливитѣ потребности на своитѣ членове? Е ли усилената, благодарение на културата, възприемливостъ на човѣшката душа едно отъ условията, които усилватъ щастieto или увеличаватъ страданието? И главното, като ключъ за рѣшаването на тия двѣ прѣдварителни питання, пита се: нарушаващитѣ блага на обществото социални недъзи, които сж се развили едновременно съ цивилизацията, сж ли необходимо слѣдетвие на послѣдната, или пъкъ тѣ трѣбва да се нарѣкатъ болезнени явления, които могатъ се измѣни съ коренни реформи на обществения строй, които да отговарятъ на законитѣ на разума и на справедливостта?

Колкото примамно и да е основателното освѣтляване на тоя прѣдметъ, то, разбира се, не може стана тука, защото всестранното му разглеждане не може се побра въ тѣснитѣ рамки на единъ бѣгълъ очеркъ, а би заело цѣла книга. И ако ние, въпрѣки туй, се докоснахме до тоя въпросъ, то е само защото искаме да спомогнемъ за разрешаването му съ обръщането на читателевото внимание върху единъ моментъ отъ социалния строй, който служи за изворъ на много страдания и скърби въ живота на индивида и, слѣдователно, косвено на цѣлото общество.

Никой не ще вземе да отрича, че въ мнозинството си хората сж нещастни, или по-право, чувствуватъ се за нещастни. Но, по всеѣка вѣроятностъ, не такъво единодушно

съгласие ще срѣщне твърдението, че причината за тоя недостатъкъ на индивидуалното щастие трѣбва да се търси главно въ възпитанието. А това е дѣла истина.

Не ще говоримъ тука за толкова честото нехайство върху здравето физическо развитие на дѣтето — опущение, което често пакти е изворъ на много страдания. Ние не мислимъ също да се спираме надълго върху лъжливото направление, което, въ частностъ, е взело възпитанието на дѣвойкитѣ и което има прѣдъ видъ единичко само кръга на дѣятелностъ на жената въ сѣмейството, като че съвършено се изключва възможността момата да остане неомѣжена. А при туй общезвѣстенъ фактъ е, че посрѣдъ женитѣ подкачва да има толкова останали моми и вдовици, колкото и омѣжени. Това едностранчиво възпитание често пакти става изворъ на много страдания въ живота на жената.

Понеже все още не възпитаватъ жената за самостоятеленъ животъ, то тя, ако не сполучи да намѣри „тихото пристанище“ на брака, въ повечето случаи се чувствува нещастна. Отъ една страна силното ограничение на жената въ избора на дѣятелността си ѝ причинява голѣма мъка да си намѣри работа, която да отговаря на естественитѣ ѝ дарби и наклонности. Отъ друга страна, нея отъ дѣтство така упорито я увѣржаватъ, че единичкото призвание на жената е да бѣде жена и майка, щото, когато съдбата ѝ лиши отъ възможността да изпълни това назначение, тя въ дълбочината на душата си се мъчи отъ тайната скръбъ за „несполуката си въ живота,“ макаръ и да не исказва това!

Тия праздини на възпитанието, не ще и дума, не сѣ маловажни. Но понеже за тѣхното отстраняване напоследъкъ (макаръ и не колкото би трѣбовало) все се прави доста нѣщо, ние прѣминаваме къмъ оная грѣшка, върху която желателно е да се обърне особно внимание, защото тя досега много често се е изнуцала изъ прѣдъ видъ, а именно къмъ въпроса за недостатъчното развитие на чувството на дълга у младото поколение.

Дългътъ и наклоннитѣ веѣкога, сѣкашъ, се нами-

ратъ въ противорѣчие едно съ друго. Наклонноститѣ зависятъ отъ нашото лесно възбуждаше се, чувствително сърдце; съзнанието на дълга има корена си въ критически мисленция мозъкъ. Благодарение на развитието на ума, човѣкъ може да стигне дотамъ, че ще обича своя дълга, не защото това ще е нужно, а защото той самъ ще го иска, понеже съзнава, че извънъ доброто на свѣта не може по никой начинъ да има истинско щастие.

Да се издигне човѣкъ до това ясно разбиране на дълга—ето задачата на възпитанието. Източникътъ на съзнаването на дълга, споредъ Канта, е разумното възпитание на съзнателната, разбираща отговорността си, личност. „Дѣтето,—казва Кантъ,— трѣбва да чувствува свободата си, но при това да не нарушава свободата на другитѣ.“

Не трѣбва да се мисли, че дѣцата се лишаватъ отъ радостта, когато подкачатъ да ги приучватъ съ врѣме да се отнасятъ строго къмъ дълга си. Разбира се, че въ случай не ще мине безъ правене на устни, безъ намръщване! Но нима разумната майка ще даде на малкото си дѣте острия ножъ, за който то посѣга ржчицитѣ си, само за да не го направи да плаче съ отказа си? А пъкъ още по-голяма опасностъ заплашва дѣтето отъ пагубния навикъ да се туря минутното влѣчение по-горѣ отъ дълга, отъ неправилия възгледъ, че възможността да живѣе човѣкъ по наклонноститѣ си е главното условие на щастieto, а изпълнението на дълга не е нищо друго, освѣнъ една неприятна необходимостъ, отъ която всѣки гледа да се избави. Съ всичко това се ослабва нравствената сила на дѣтето и се подкопава щастieto на живота му, когато пъкъ съ острата етомана то може да си нанесе само тѣлесна врѣда.

Колко често ония, които си изпълняватъ дълга съ отвращение, се усѣщатъ нещастни, само защото не могатъ да се освободятъ напълно отъ него! „Ахъ, колко бихъ желалъ да живѣя така, както ми диктуватъ наклонноститѣ!“— въздишатъ тѣ, като си въобразяватъ, че тогава би били чести. Околната имъ срѣда, тѣхниятъ кръгъ на дѣйностъ не ги задоволява. И тѣ се чувствуватъ крайно недоволни.

Погледнете „щастливците“, които имат възможност да живеят споредъ наклонностиѣ си и да се занимаватъ, както се изразява Хайне, изключително само „съ своитѣ увеселителни работи.“ Мислите ли, че тѣ се усѣщатъ щастливи? Озарено ли е тѣхното лице съ оня изразъ на душевна хармония, която украсява дори и грознитѣ чърти на лицето? Ако тѣ, благодарение на нѣкое мимолетно удоволствие, не сж нервно възбудени, тѣхъ ги обзема една безпричинна тжга! Тѣ летятъ отъ наслаждение на наслаждение, за да не си дадатъ време да се опомнятъ, защото тѣ се плашатъ отъ мисълта да не се случи да погледнатъ въ безнадеждната празнина на вжтрѣшния си миръ. Малко по малко всички удоволствия губятъ за тѣхъ прѣлестта си, всички наслаждения — притегвателната си сила. Тежкиятъ призракъ на отегчението ги носи както въ ложката на театра и въ иподрома, така и въ концертния или баленъ салонъ. Тѣ сж разочаровани въ всичко и се чувствуватъ съвсѣмъ неудовлетворени.

Чувството на неудовлетвореностъ е органическиятъ неджгъ на съврѣменното общество, който си намира жъртви въ всичкитѣ му класове, между богатанитѣ и бѣднитѣ.

Ако се вгледаме по-отблизко въ тая неудовлетвореностъ, ще ни стане ясно, че тя не е нищо друго, освѣнъ онова лошо разположение на духа, онова неприятно чувство, което произтича отъ тѣхното, макаръ и несъзнавано, недоволство отъ себе си. Който не намира чувството на удовлетворение въ самия себе си, той напразно ще го търси и вънъ отъ себе си. Той счита за причина на общото недоволство неудовлетворителнитѣ социални условия, когато то се дължи изключително само на нашата собствена несъстоятелностъ.

Ние нѣмаме намѣрение да защитаваме съврѣмения общественъ строй. Въ него има много недостатъци, много такъво, което се нуждае отъ коренни реформи и което е причината на много тжжни явления, на много страдания и бѣдетвия. Но и тия реформи биха могли да се подкачатъ много по-бърже и да се прокаратъ много по-съвршено, ако на свѣта бѣше развито повече чувството на дълга, по-

неже високо развитото чувство на дълга посочва на хората, че тѣ съществуватъ не изключително само за своето „азъ,“ а за да изпълняватъ задачата си като брънки отъ една и същата верига и, споредъ силитѣ си, да помогнатъ на общото благо въ границитѣ на своя кръгъ на дѣйностъ. Благородниятъ егоизмъ ги кара да разбератъ, че, като подобряватъ ближнитѣ си, тѣ самитѣ печелятъ. Както проклятието на злитѣ дѣла се състои въ това, че тѣ, „като се плодятъ, пораждатъ злото,“ така и благодатта на доброто се състои въ туй, че въ неговитѣ нѣдра се поражда само добро.

И така, чудесното дѣйствие на доброто е двойко: първо, то създава свѣтлата хармония на душата, радостното чувство на заслужено доволство отъ себе си, което възвишава дори надъ случайнитѣ нещастия, и, второ, то има благотворно влияние надъ ближнитѣ, което непосредствено или косвено еѣ щастие.

Нека не се твърди, че тая степенъ на развитие на човѣчеството, въ което всекой да изпълнява дълга си, е единъ недосагаемъ идеалъ, стремлението къмъ който би било напрасно! Обстоятелството, че туй състояние не може да бѣде постигнато отъ човѣшкото общество въ цѣлостта му, никога не трѣбва да спира въ личното му стремление къмъ него. Който не желае по-доброто, той никога нѣма да постигне доброто. Художникътъ, който не се стреми да постигне макаръ и недосѣгаемия идеалъ, никога не ще създаде истински-художествено произведение, та и възпитанието, което не си поставя за цѣль моралното съвършенство, не ще сполучи да даде нравствено-силни люди! И кой би посмѣялъ да тури граница на моралното съвършенство, прѣскачането на което и да не е по силитѣ на човѣчеството, само поради вроденото несъвършенство на човѣшката природа? Несъмѣнно е, че дори и да съществуваше такъва граница, пакъ на човѣшкото общество прѣдетои да мине още голѣмо разстояние по пътя на етичното развитие, прѣди да може то да достигне тая послѣдня степенъ на възможно съвършенство.

Съ установяването на тая цѣль на възпитанието се открива велика и мъчна задача, рѣшението на която е възможно само по единъ пътъ.

Желанието на човѣка да бѣде щастливъ е дѣйствителната и единичка пружина, която регулира всичкитѣ му постѣпки. При никакви обстоятелства човѣкъ не постѣпва противъ наклонноститѣ си, т. е. не напуца онова направление, слѣдването на което му обѣщава щастие, вънкашно благополучие или наслаждение. Всеко, дори и най-незначителното противорѣчие между дълга и наклонността, непосредствениятъ човѣкъ го разрѣшава не въ полза на дълга, ако за това не го заплашва наказание, силата на което би прѣвизнавала постиганата полза. Затова дѣло на възпитанието е да направи такъвия конфликтъ невъзможенъ. Това ще може да се достигне, само като се застава характерътъ да се слага така, че наклонноститѣ да сж насочени къмъ доброволното изпълняване на онова, което е съзнато като дългъ. Но тоя резултатъ на възпитанието пакъ се постига, когато то съ всички намиращи се на разположението му срѣдства усърдно развива и усилюва впечатлителността на характера къмъ нравственитѣ побуди, а безнравственитѣ—по възможность отслабва и намалява.

Науцете младежъта да разбира законитѣ на обществената организация, внушете ѝ, че само оня може да иска да се пазятъ правата му, който уважава правата на другитѣ. Разленете на младото поколѣние, че всекой, който иска да се ползува отъ прѣимувствата на организираната общественость, е длъженъ, споредъ силитѣ си, да спомага на общото благополучие, и че оня, който въ слѣпото си себелюбие се мъчи да си добие щастие за смѣтка на щастieto на другитѣ, се лишава отъ правото да бѣде членъ на обществения организъмъ и заслужва да бѣде изключенъ отъ срѣдата на човѣшкото общество.

Благодарение на горѣизложенитѣ тенденции, слѣдването на които увеличава силата на моралнитѣ побуждения и отслабва антиморалнитѣ, а естественитѣ наклонности насочва къмъ желането на доброто, т. е. изпълнението на дълга и

нежеланието на злото, на младежта се прави достъпно разбирането на истинските закони на нравствеността и на истинското щастие, съ което и се постига най-високата цел на възпитанието. То е единичното средство против оная безцелност, оная безнадеждна вътрешна неудовлетвореност, от които сега толкова мнозина страдат; то е почти единичното радикално средство против нашите социални и социално-политически недъзи.

А защо всичко това се говори тука? Защото възпитанието се намира главно въ рждѣтѣ на женитѣ. Ако всѣка майка, която възпитава дѣцата си, всѣка възпитателка, която има възпитаници, би слѣдвала здраво горѣизложенитѣ тенденции, много, твърдѣ много би могло да се направи въ полза на оная коренна реформа, от която съврѣменното общество толкова много се нуждае за създаване на по-щастливи условия на живота.

ХУБОСТЪТА.

(Отъ А. Кругловъ)

Въ що се състои хубостта на жената?

Въ ланото ѝ ли чело, надъ което се вие свѣтлоруса коса?

Или хубостта е въ пѣжната бѣлота на кожата?

Да ли не въ погледа на нейнитѣ очи, по-лъчезарни и отъ южнитѣ звѣзди?

Въздушниятъ станъ на нимфа, съ межки линии — това ли не е хубостъ?

Или бѣлата ржчица, съ розови покѣтчета, която вжса сърдцата така небрѣжно, както и листчетата на благоуханната роза? Това ли не е хубостъ?

Не, това не е хубостта.

Сжщинската красота на жената е въ нейното сърдце, въ нейната прѣданостъ, въ чистата ѝ обичъ.

Ето една майка, която забравя себе си зарадъ дѣцата си.

Ето една жена, която въ дни на неволи протѣга рѣка на мѣжа си и му казва:

— Куражъ! Азъ съмъ твой, и любовта ми къмъ тебе ще умре заедно съ мене. Не изневѣрвай на дълга, на честта, на правдата. . . бори се! Азъ нѣма да изневѣря на обѣта си, който съмъ ти дала!

Ето една дъщеря, на рамото на която се опира грохналиятъ нейнъ баща, който въ нейнитѣ очи чете прѣдана обичъ и грижа.

Ето една милосърдна сестра, която затваря очитѣ на страдалеца, чито уста шепнатъ думи на благословение.

Ето една учителка, обиколена съ дѣца, които сѣ чужди за нея, но въ сѣщото врѣме ѝ сѣ близки и мили като да сѣ нейни. Тя буди въ тѣхнитѣ сърдца любовъ и енергия къмъ труда.

Ето кждѣ е хубостта, ето въ що се състои красотата!

УСМИВКА.

(Прѣводъ отъ француски.)

Часътъ е деветъ вечерта. Театрътъ на „Француската комедия“ е цѣлъ освѣтленъ. Сега ще дигнатъ завѣсата. Дава се пиесата „Зетътъ на г. Пуарйе.“ Присѣтствуватъ мнозина рецензенти и критици, събрани днесъ тука поради дебюта на Фредерикъ де-Нантейль въ ролята на маркиза.

Никакъ не е веселъ клетиятъ Нантейль, високъ, хубавелекъ младъ човѣкъ, на около 25 години, съ голѣми, ясни очи и руси мустаци. Трепетно очаква той въ кулиситѣ страшната минута на появяването си на сцената. Напраздно се мѣчи той да се уталожки, да прѣмахне възлението си, което кара сърдцето му да бие силно и тревожно въ гърдитѣ му.

Колко драго щѣше да му е да видѣше тамъ, посрѣдъ множеството въ залата, стария си баща и майка си, главно, майка си. . . Така тѣ биха се убѣдили, че не напраздно

сж се трепали и мжчили прѣзъ цѣлия си животъ, за да могатъ единъ добъръ день да прочетатъ въ обявлението на театра на „Французската комедия“ напечатано съ голѣми букви името на своя единичекъ любимъ синъ.

Но сждбата бѣ рѣшила иначе: старата Нантейль е болна, отъ мѣсець и половина не става отъ леглото, страдаща отъ пълно изтощение на силитѣ, а бащата на момъка бѣ останалъ при болвата. По общо съгласие бѣше рѣшено цѣлата нея ноць да си размѣнятъ телеграми, съ които да се съобщава на майката за усилѣха на сина ѝ, а на сина—за здравето на майка му!

Тритѣ традиционни удари. . . и завѣсата се вдигна бавно и величествено. Първата сцена на пиесата, твърдѣ малка, се измина скоро. Дебютантътъ очакваше реда си.

— Заповѣдайте на сцената, г-не Нантейль!

И маркизътъ излѣзе на сцената.

Въ залата се чу едно шушукане. Той бѣше много красивъ, тоя младъ дебютантъ съ симпатична физиономия и гиздаво прилѣпналъ сюртюкъ. Само едно мѣничко треперене въ гласа издаваше вълнението му. Той изигра прѣкрасно сцената съ Монтмейранъ и си отиде, като отеткли мѣстото на другитѣ дѣйствующи лица.

Щомъ Нантейль влѣзе въ кулиситѣ, подадоха му телеграмата: „Майка ти спа. Всеичко отива добрѣ. Изяде двѣ яйца.“

На момъка му улегна, вълнението изчезна. И съ какво изкуство на другата сцена той се присмиваше и шегуваше надъ Пуарие, любителя на картини! По-добрѣ и по-силно мжчно биха могли да се прѣдадатъ остроумнитѣ закатки и шегѣ на довольния и веселъ маркизъ. . .

Даже „критиката“ размѣняше помежду си похвални отзиви. Завѣсата се спусна.

Дебютантътъ получи втора телеграма: „Майка ти е по-добрѣ.“

Той отговори: „всичко благополучно.“

Съвсѣмъ успокоенъ, дебютантътъ всецѣло се прѣдаде на ролята си. Останалата частъ на прѣдставлението бѣше

за него цѣль редъ напълно заслужени овации. Той не приличаше на обикновенъ новакъ.

Тая публика на първитѣ прѣдставления, галена и дѣлива, сега сѣкашъ се зарази отъ вдъхновението и увлѣчението на красивия и младъ дебютантъ.

Подиръ прочутия монологъ на маркиза къмъ Монтемайранъ, въ залата се раздадоха оглушителни ржкопѣскания. Побѣдата бѣ спечелена, и Нантейль изведнажъ си състави име. Сждбата му бѣ рѣшена, и „малкиятъ“ синъ на търговцитѣ отъ улицата Леникъ, трѣбоваше да прослави името на Нантейловци, да го тури наредъ съ имената на Кокленъ, Муне-Сюли . . . О, какво щастие! Съ какъвъ възторгъ се хвърли той въ обятията на учителя си Делоне, който, самичкъ, трогнатъ до сълзи, очакваше ученика си подиръ свършването на петото дѣйствиe. Нантейль подписа мишишката прѣдложения му отъ управлението на театра ангажементъ, и, гледащъ да се скрие поскоро отъ всички тия поздравления и стискания на ржката, той скокна въ една кола и извика на коларя:

— По-бързо! 43, улица Леникъ! Петъ франка награда, ако карашъ бързо!

II

„Боже! колко честита ще е, клетата мама, когато узнае той ми успѣхъ!“

Младиятъ Нантейль ясно си прѣдстави мѣничкото дюкенче на улица Леникъ: баща си, прѣгърбавенъ надъ разходната си книга, прѣсмѣтащъ цѣли стълбци цифри, и сияещъ отъ радостъ, когато излѣзе на край поне мѣничка печалба. И майка си, напрѣжъ бодра и здрава, сега болна, но на оздравяване.

„Добри, честни хора! Колко часове сж прѣкарвали тѣ надъ тезяха въ продаване на конци, кончета и други дреболии. Тѣ не можеха да излазятъ често отъ къщи, за да си поотпочинатъ. . . За „синчето“ имъ трѣбоаха много пари. . . шега ли е това—артистъ. Нему му трѣбватъ нови хубави дрехи, хубави обуца, ржкавици и пари за джебни разноски!“

Едва сега той съзна напълно и оцѣни мълчаливото самопожертвуване на старцитѣ, които безропотно се подчиняваха на тежката си участь, за да направятъ бждецето на единичния си и любимъ синь да му се усмихне, да бжде усиано съ цвѣтя, окръжено съ ореола на славата и извѣстността.

Да, сега той спечели тая слава! Сега той се явява като посредникъ между гения на поетитѣ и шумната непостоянна тълпа. Тия любими отъ публиката автори, тия могъщи и владѣнци дара на творчеството умове, пълни съ силна, игрива фантазия, сега тѣ ще работятъ за него, когато ще разработватъ ролитѣ въ ниеситѣ си.

И той ще излезя тѣхенъ защитникъ на първитѣ прѣдставления, когато ще му се пада да изважда прѣдъ свѣта и подкрѣпя неизвѣстното още на публиката произведение.

А послѣ, прѣзъ ваканцията, той ще си почине свободно, ще отведе старцитѣ си нѣидѣ по-далечко, въ нѣкое цвѣтущо кѣтче на Бретань, при подножието на крайбрѣжни скали, кждѣто вѣчно плиска и се пѣни немирното море.

— Улица Леникъ, 43, дойдохме, — се чу гласътъ на коларя, който спрѣ файтона.

Нантейль скочи отъ колата, нетърпѣливо позвъни и изчезна въ тъмната алея, която водѣше за въ кѣщи.

Въ минутата, когато да извърти рѣчката на вратата, нему му се стори, като че да чудно глухо, сдържано изпжшкване.

III

Въ трапезарията нѣмаше никого. Само тамъ, въ мѣничката спалня, майка му, неговата мила, скѣпа, обична майка бѣше прострѣна на кревата си и лежеше съ мъртва замръзнала усмивка на устата.

Скриль лицето си въ завивката, баща му горчиво плачеше до умрѣлата.

Тогавя Нантейль разбра всичко. Жертвата бѣше принесена докрай; працанигѣ нему въ театра телеграми го лѣжеха. Покойната, тая чиста и свята душа, изкара докрай самопожертвуването си. . . Тя желаше синь ѝ да е покоенъ и да не изгуби самообладание на сцената.

Любещата майка бѣ побѣдила въ себе си желанието да види и пригърне за последенъ пътъ сина си. . .

Когато Парижъ му ржкоплѣскаше шумно, тя се мъчеше и берѣше душа. . .

Безъ думи, безъ звукъ, синѣтъ колѣничѣ до умрѣлата.

Дълго, дълго се вглежда той въ нейното мило, блѣдно, сѣкашъ воечно лице.

И нему му се чинѣше, че уемивката на устнитѣ на умрѣлата ставаше по-очертана, по-свѣтла и по-радостна, че нейното изсъхнало и измъчено отъ страдание лице се озари съ израза на неизразимо щастие.

И мъртва бидейки, тя сѣкашъ се радваше на щастие-то на сина си, за когото бѣ дала цѣлия си животъ!

КАКЪ ДА СТАНЕМЪ ЧЕСТИТИ.

приказка

отъ Л. Толстой.*

Между индийцитѣ на южна Америка съществува слѣдната легенда:

— Богъ, казватъ тѣ, създаде хората тѣй, че да не имъ трѣбова да работятъ. Тѣ нѣмаха нужда ни отъ дрехи, ни отъ кѣщи, ни отъ храна, и всички живѣяха по сто години, безъ да знаятъ що, е болестъ.

Мина се нѣкое врѣме, и, когато Богъ погледа, какъ живѣятъ хората, той видѣ, че, вмѣсто да се радватъ на живота, всѣки се грижеше само за себе си, че тѣ се караха помежду си и че бѣха направили така, че не само не бѣха доволни отъ живота, ами го проклинаха.

Тогавъ Богъ каза:

— Причината е, че всѣки живѣе за себе си.

За да имъ попрѣчи на това, Богъ нареди да не мо-

*Прѣзъ последнитѣ мѣсеци въ Русия бидоха отпразднувани два важни юбилея: осемдесетгодишнината отъ рождението на Толстой и стогодишнината отъ рождението на Голголя. Ний даваме на читателитѣ си въ прѣводъ по нѣщо отъ тия двама корифеи на руската белетристика.

гата хората да живѣятъ безъ работа, и, за да не страдатъ отъ гладъ и студъ, тѣ трѣбваше да се облачатъ, да копаатъ земята, да обработватъ и събиратъ плодоветѣ и житата.

— Трудътъ ще ги обедини, помисли Богъ. Само единъ не може да рѣже и прѣнася гредитѣ, да строи жилища; само единъ не може да прави орджията за работа, да сѣе да оре, да тѣче, да шие дрехи. Лесно е да се разбере, че, когато повече души работятъ наедно, толкозъ повече ще изработятъ, толкозъ по-лесенъ ще имъ стане животътъ и толкозъ по-сговорни ще станатъ хората.

Мина се още малко врѣме, Богъ дойде да види, какъ живѣятъ хората.

Но тѣ живѣяха още по-злѣ, отколкуто напрѣдъ. Тѣ работѣха общо (иначе не можеше), ала не всички заедно; тѣ сж дѣлѣха на малки групи, и всѣка отъ тѣхъ гледаше да отнеме работата на другитѣ, и всички си прѣчеха единъ на другъ да употрѣбятъ въ борбата врѣмето и силитѣ си, и за всички бѣше зло. Като видѣ, че туй не е хубаво, Богъ рѣши да направи, щото хората да не знаатъ, кога ще умратъ и да умираатъ въ неопрѣдѣлено врѣме. И той имъ обади това.

— Като знаатъ, че всѣки може да умре въ даденъ моментъ, мислѣше Богъ, тѣ нѣма да се сърдятъ вече едни на други поради грижитѣ на живота, който всѣка минута може да се спре; тѣ нѣма да изхабяватъ вече часоветѣ, които имъ сж отдѣлени да живѣятъ.

Но пакъ се случи противното. Кога Богъ се върна да види, какъ живѣятъ хората, той видѣ, че животътъ имъ не се е подобрилъ.

По-силнитѣ, като се ползуваха отъ това, че всѣки може да умре въ дадена минута, подчиняваха по-слабитѣ, като убиваха нѣкои и заплашваха съ смъртъ други. Излѣзе, че силнитѣ и тѣхнитѣ наследници не работѣха никакъ, а се теготѣха въ празностъ, когато слабитѣ работѣха прѣко силитѣ си и се измѣчваха, защото нѣмаха по-

кой. И единтъ, и другитъ се бояха и мразѣха взаимно. И животътъ на хората стана още по-нещастенъ.

Като видѣ това, Богъ, за да помогне, рѣши да приблигне до послѣдното срдѣство: той прати на хората всѣ какви болести.

Богъ мислѣше, че, ако хората бждатъ изложени на болести, тѣ ще разбератъ, че силнитъ трѣбва да жаятъ болнитѣ и да имъ помагатъ, за да могатъ и тѣ сами да бждатъ облекчавани, кога заболѣятъ.

И отново Богъ остави хората на самитѣ тѣхъ. Но кога се обърна да види, какъ живѣятъ хората, когато сж изложени и на болести, той намѣри че животътъ имъ е станалъ още по-лошъ. Тия сжщитѣ болести, които въ мислѣта на Бога щѣха да обединяватъ хората, ги раздѣляха още повече. Хората, които на сила караха другитѣ да работятъ, пакъ на сила ги караха да наглеждатъ и болнитѣ, и ония, които прѣсилаха да работятъ на единъ господарь и да гледатъ болни, биваха толкозъ изморени, че нѣмаха врѣме да гледатъ своитѣ болни и ги оставяха безъ помощъ.

За да не прѣчатъ болнитѣ на удоволствието на богатитѣ, туряха ги въ къщи, дѣто страдаха и мрѣха неокръжени отъ своитѣ и неоплакани отъ тѣхъ, а въ рждѣтѣ на наети люди, които се грижатъ за болнитѣ не само безъ състрадание, а и съ отврѣщение. Освѣнъ това, понеже повечето болести бѣха прилѣпчиви, хората отъ страхъ да се не молепсатъ, не се приближаваха до болнитѣ, на дори избѣгваха ония, които гледаха болнитѣ.

Тогавъ Богъ каза:

— Ако и по тоя начинъ хората не могатъ да проумѣятъ, дѣ е щастieto имъ, нека тѣ сами се разиравятъ съ своитѣ страдания.

И Богъ изостави хората.

Останаха сами, тѣ живѣеха дълго, безъ да проумѣятъ, какво имъ трѣбва да бждатъ честити. И само въ послѣдно врѣме пѣкои отъ тѣхъ почнаха да разбираатъ, че трудътъ не трѣбва да бжде плашило за едни и насипие надъ други, но, че той трѣбва да бжде общо и приятно дѣло, което о-

беднява всички. Тѣ наченаха да разбирагь, че, щомъ смъртъта ни дебне всѣки часъ, най-умното нѣщо, което трѣбва да върши всѣки, е да минава въ съгласие и любовъ годинитѣ, седмицитѣ и минутитѣ, дадени всѣкому. Тѣ почнаха да проумѣватъ, че болеститѣ, не само не трѣбва да ставатъ поводъ за дѣлене на хората, но че, напротивъ, тѣ трѣбва да станатъ причина за стоворъ, за любовъ помежду имъ.

СТЕПЬ.

Гоголь.

Слънцето отдавна бѣ се показало на изясненото небе и залѣло всичката степъ съ своята живителна и топлотворна свѣтлина. Въ единъ мигъ се разнесе всичко, що бѣ мжтно и заспало въ душата на казацитѣ: сърдцата имъ се ококорихъ, като птици.

А оная степъ, колко по-нататъгъ, толкова по-хубава ставаше. Тогавъ всички югъ всичкото ширине, дѣто е сега Ново-Русия, до самото Черно море, бѣ зелена, дѣвствена пустиня. Никогъ рало не бѣ минавало по безкрайнитѣ вълни на дивитѣ растения; само коне се криеха тамъ и ги тѣчеха. Въ природата нищо по-хубаво не можеше да бѣде: всичката земна ширина се гледаше, като зеленъ-златенъ океанъ, а по него прѣснати милионъ разни цвѣта. Прѣзъ тѣнкитѣ, високи стебла на трѣвата побледватъ сини и морави цвѣта; зажълтѣла се оная игличина и бѣла лай-кучка между детелината; а пшениченъ класъ занесенъ, кой знае откъдѣ, налива се въ гѣстака. Подъ тѣнкитѣ корени се провиратъ диви патици, изтегнали си шиитѣ. Въздухътъ бѣ напълненъ съ хиляди птичи гласове. Въ небето стоехъ герекини, разпластили си крилата и недвижно стрѣлнали очи въ трѣвата. Цѣлъ облакъ диви гѣски на страна летѣше, а крикането имъ се огласяваше намъ въ кое си далечно езеро. Изъ трѣвата се подигаше на широкитѣ си крилѣ щъркелътъ и кжпѣше се охолно въ синитѣ вълни на въздуха. Гледай! загуби се въ вишинето и мѣрка се, като черна точка! ето го! прѣметна се съ крилата си и лѣенъ се прѣдъ слънцето! . . .
Врагъ да ви вземе, степи, колко сте хубави! . . .

ЧУЖДЕСТРАННАТА ЛИТЕРАТУРА

ПРЪЗЪ 1908 ГОДИНА.

Волцогенъ, единъ отъ извѣстнитѣ нѣмски писатели, си направи неотдавна удоволствие да нападне едноотечественитѣ си професионални критици. Литературата расте не по дни, а по часове, и господа заклетитѣ критици, казва той, се разправятъ твърдѣ просто съ своята задача: първо, тѣ просто не допускатъ на арената на изкуството повече отъ стотина „имена“. Второ, като завладѣятъ тази стотица, тѣ я подлагаатъ на такива операции, че най-накрая оставатъ не повече отъ дузина прославени щастливци, и то разпрѣдѣляни по разнитѣ художествени области—четире-петъ се опрѣдѣлятъ за литература, толкова пакъ за живописъ и музика, по-малко за скулптура и т. н. А останалитѣ? Останалитѣ, ще прибавимъ ний, очакватъ своя редъ, очакватъ нѣкога съ десетки години, както възкрѣсналиятъ напоследъкъ въ своята родина чуденъ и романтически поетъ Уилямъ Блекъ (който е почивалъ въ свой никого неинтересуващъ гробъ отъ 1827 г.) или както своеобразниятъ романтикъ Кирианъ Норвидъ, отъ когото се възхищаватъ сега поляцитѣ (тихо отминалъ къмъ вѣчността въ една парижка болница прѣди четиредесетъ години).

Не зная, какъ сѣ се оправдавали подметнатитѣ нѣмски професионални критици. Но зная, че на този, който е прослѣдилъ много европейски литератури прѣзъ изтеклата година, остава само да слѣдва тѣхния примѣръ,— въ удесятерена пропорция. Безъ да се опитва дори да включи необятното въ опрѣдѣленитѣ му скромни рамки, безъ да се грижи за пълнота, той е принуденъ да отмени мълчаливо стотини таланти и крупни художествени явления.

НѢМСКА ЛИТЕРАТУРА.

Като остава настрана въпроса за същността на изкуството, за отношението на живота къмъ него и др. т.,

който вълнува съвременниците ни, азъ съмъ длъжна да отблъска прѣди всичко, че и въ миналогодишната нѣмска литература, както и въ изкуството, въобще, се отразиха различни чѣрти отъ онази нова, съвѣмъ нецѣлна и неопрѣдѣлена още култура, която се стремятъ да създадатъ най-дѣятелнитѣ елементи на нѣмската интелигенция.

Азъ говоря за модерниститѣ въ широкъ смисълъ на думата и за „младитѣ“ отъ разни оттѣнѣци и категории: аристократизмътъ на понятията, стремежитѣ и формитѣ се прѣплита въ този своеобразенъ кръгъ съ хаотиченъ анархизмъ.

Сегашнитѣ модернисти малко приличатъ вече на онези тайнствени непознати, които привеждаха въ трепетъ буржуазнитѣ си съотечественици въ началото на 90-тѣ години.

Тѣ успѣха дори да кристализиратъ така теоритически-тѣ си и практически стремежи, че на самитѣ тѣхъ приписватъ сега същото това прѣзрѣно опрѣдѣление: буржуазия, но съ прибавка на утѣшителни епитети—нео-буржуазия, млада буржуазия и д. т.

Тази модернистична буржуазия, споредъ Оскара Шмица, който остроумно я характеризира като несъздадена до сега собствена стройна култура, все пакъ напълно рационално се отрича отъ прѣжнията, която съзнава нейната условностъ и несъотвѣтностъ съ съвременнитѣ идеали и условия на живота.

Новата социална мораль, новата индивидуална нравственостъ, новитѣ отношения между двата изравнени пола, новитѣ форми на общежитие, безъ натрапения етикетъ на аристократическата традиция, въобще, новитѣ дѣйности на повече естествения и разуменъ животъ занимаватъ не само мисълта на нео-буржуазията, но ставатъ вече несъмнѣни реалности. Тѣзи реалности, несъмнѣно, си намиратъ съотвѣтно изражение и въ изкуството.

Много писатели отъ категорията на модерниститѣ, наченали на младостъ съ натурализмъ, считатъ се сега, на зрѣла възраст за символисти, макаръ затова да мислятъ

иначе истинските символисти отъ „младитѣ“, за които символитѣ не сѣ, споредъ сѣщия пакъ Оскаръ Шмицъ, „само езикъ отъ иероглифи за изразъ на разсѣдъчни мнѣния, но нѣщо конкретно само по себе си, самостоятелна дѣйствиелностъ.“

Психическата физиономия на „младитѣ“, т. е. на други висококултуренъ елементъ на Германия, сѣщо тѣй, както и на другитѣ страни, е крайно измѣнлива и нецостоянна въ изразитѣ си. Ако най-характерни прѣдставители на нѣмския буржуазенъ модернизъмъ считатъ радикалната и дори социалистичната интелигенция, съ тѣхнитѣ опрѣдѣлени догми, то „младитѣ“ отричатъ всички догми, затворени стѣни, явки групировки. Тѣ сѣ поклонници на „Бога на движението, огъня и уноението“ на Диониса. Тѣ нѣмагъ нищо общо съ проповѣдниците и морилизаторитѣ, тѣ не отричатъ и не оправдаватъ ни миналото, ни настоящето, а избиратъ отъ него онова, което имъ се прави въ дадена минута, която удовлетворява личността имъ. Къмъ разнитѣ човѣшки правди тѣ се отнасятъ сѣщо тѣй индивидуално, често безразлично, както и къмъ разнитѣ лъжи. „Единствената лъжа, която тѣ отричатъ, е лъжата къмъ себе си.“ За тѣхъ собствената индивидуалностъ и нейната свобода е по-горѣ отъ всичко и, наистина, въ областта на изкуството, благодарение на тази свобода, бѣ създадено въ послѣднитѣ години не малко значително и цѣнно не само за насъ, но и за бѣдцето.

Слѣдъ тѣзи свободни творци най-много привличаха вниманието, както въ своята родина, тѣй и вънъ отъ нея, имената: Ведекиндъ, Хофмансталъ, Шницлеръ, Алтенбергъ и др., а сѣщо и по-стариятъ отъ тѣхъ, но винаги омайващъ съ новотата си Херхардъ Хаунтманъ. Авторътъ на знаменититѣ „Тѣкачи“ (написани едноврѣменно, т. е. прѣди 15 години, съ шумната едва напослѣдъкъ „Пролѣтъ“ на Ведекинда) излѣзе миналата година съ драмата „Заложницата на Карла Велики“, чието съдържание съставятъ перипетитѣ на страниата идеализирана любовъ на Карла Велики къмъ шестнадесетгодишната дѣвойка. Нейната душа е не-

ясна не само за него и обикалящите го, но и за читателите на Хауптмана и неговата театрална публика.

Нѣкои критици виждатъ въ саксонската заложница символъ на свобода; други—се разпростиратъ върху загадъчното съединение въ нея на светостъ и развратъ и др. т.

Като се вгледаме въ творчеството не само на духовните връстници на Хауптмана, но и на „младите“, тъй наричани „нео-романтици“, хиперъ-модернисти и на некръстениите съ никакви прѣкори, може да се заключи, че прѣвъзнесеното тъй недавна още, дълбокото, безсѣзнателно, съ нищо не стѣнявано творчество започва пакъ да отстъпва мѣсто, както въ драмата, тъй и въ романа, на стройната композиция, на контролиращата трезва мисль.

Авторътъ получи отново право да си съдържа чувствата.

Младиятъ изгнченъ естетъ Вилхелмъ фонъ Шолець въ своите „Мисли на драмата“ въздига основенъ фундаментъ подъ нео-класичната драма съ съвременни чувства, а талантливиятъ, поетиченъ Хофмансталъ—виенскиятъ „четире нкти новъ Протей“, като седи въ изящната си вила, пише неокласични драми. Миналата година Хофмансталъ описване впечатлѣнията, мислите и прѣживѣвките си отъ истинска Елада.

Що се отнася до другия отрицателъ на реалната драма—Франкъ Ведекиндъ—специализиралъ се по половитѣ проблеми, то трѣбва да се отблѣжи, че въ общия хоръ на похвали отъ поклонниците му се усилватъ и дисонансите. „Най-мускулестиятъ отъ нашите трагичи“, казватъ сега, се стреми къмъ сензациозностъ, дълбината у него се смѣва съ жонглерство, а, отъ друга страна, той излиза съ морализаторски тенденции, макаръ въ ролята на „морализаторъ да прилича твърдѣ на Мефистофеля.“ „Морализаторството“ съставя, по отзывите на нѣкои неетически критици, главния грѣхъ на миналогодинната драма на Ведекинда „Музика.“ Другата нова драма „Младиятъ свѣтъ“, т. е. женскиятъ цансионъ, чиито ученички рѣшаватъ въ първото дѣйствиe да не се омѣжватъ до тогава, докато жената

не се освободи отъ тиранията на мъжетѣ, а въ послѣдното — всички тѣ сж вече невѣсти, тази драма е най-слаба отъ венчко написано досега отъ този писателъ. Този нхтъ нему измѣни дори обичниятъ темпераментъ и жизненостъ на дѣйствието.

Едва слѣдъ много грижи и инциденти бѣха прѣдставени отъ Берлинския новъ театръ части отъ еротическата мистерия на Оттофонъ Бориграберъ „Първитѣ хора“ На сцената фигурираше Каинъ—не грандиозниятъ бунтовникъ въ байроновски или демонически стилъ, а просто човѣкъ, поддържанъ отъ элементарна, зоологическа похоть, напраздно дирещъ навсѣждѣ каква да е жена и който най-подиръ я намира съ своя „усѣтъ“ задъ нѣкакви храсти. Полскиятъ писателъ Пшибаневски (който указа, както е извѣстно, силно влияние на нѣкои славянски литератири, напр., на руската и на хърватската), тѣй сжщо се интересува въ послѣднитѣ мѣсеци отъ Каина и сжщо отъ отношението му къмъ жената, а именно къмъ жената на ненавистния, убитъ Авель. Този славянски Каинъ, както и трѣбва да бждѣ, е много по-чувствителенъ отъ нѣмския двойникъ, и лети въ такъвъ ураганъ—не на похотѣта, но на страстѣта, че за тѣхния изразъ у Пшибаневски не се намиратъ дори достатъчно силни членораздѣлни думи,—и най-послѣ нашиятъ неприятенъ прадѣдъ избухва съ нѣкакви си звѣрски звуци.

А всепакъ той е несравнено по-интересенъ, по-дълбокъ и по-сложенъ отъ Бориграберовския sameцъ.

Наградата на Шилера, която се е обърнала едва ли не въ лична награда на имп. Вилхелмъ, и която сега, едва прѣзъ 6 години, получиха прѣзъ изтеклата година К. Шенгеръ за драмата — „Земя“ (die Erde) и Ер. Хардтъ — за „Шута Тантриса“ (Tantris der Narr), влѣзълъ въ репертуара на виенския „Бургъ“—Театъръ. Тантрисъ не е никой другъ освѣнъ—Тристанъ, безсмъртно влюбенъ въ свѣтло-косата Изолда и който се крие подъ този псевдонимъ отъ жестокия кралъ, неинъ мъжъ.

Поезията и чудниятъ стихъ се признаватъ отъ всички твърдѣ вискателни виенски критици, но тѣ отбѣ-

лѣзватъ психологическа непослѣдователностъ на персонажа и др. т.

Въ областта на романа критици и четци слѣдѣха съ голѣмо внимание крупния онитъ на Ар. Шницлера да изведе „На просторъ“ („Ins Fraie“) своитѣ съотечественици отъ двата пола, не само еврейтѣ, но въобще—сѣврѣменото общество. Безъ да се гледа, обаче, на всичката талантливостъ и умъ на автора, той не забѣлѣза едностранността и фалшивостта на своя quasi-просторъ.

Еврейтѣ не могатъ да се освободятъ отъ тежаката надъ тѣхъ обще-еврейска историческа традиция не само затова, че окрѣжавашитѣ ги хора отъ нашата европейска раса съзнателно или безсъзнателно странятъ отъ „пришелцитѣ“, но сѣщо и затова, че тѣ сами сѣ проникнали вече дълбоко отъ тѣзи стѣсняващи ги европейски традиции и понятия.

Освѣтъ еврейтѣ,—Шницлеръ изпраца на просторъ, т. е. въ свободенъ сѣюзъ на младия виенски композиторъ — баронъ Вергантина, и неговата твѣрдѣ музикална, искренолюбеща и т. н. но не аристократична ученичка. Този „Свободенъ сѣюзъ“ въ сѣщностъ е сѣвсѣмъ не новъ.—не сѣ нови и неговитѣ послѣдствия за „настанената“ отъ композитора на удобно мѣсто негова quasi—свободна другарка.

Впрочемъ Вергантинъ е несравнено по-мекъ и по-културенъ отъ знаменития Санинъ. Много оригинални, отлично отбѣлѣзани хора, въ голѣма степенъ характерни за сегашния моментъ, живѣятъ и се движатъ по волята на Шницлера прѣдъ очитѣ ни.

Томасъ Манъ — авторъ на най-добрия сѣврѣмененъ нѣмски романъ „Buddenbrooks“—въ послѣднитѣ си разкази се занимава съ въпроса за отношението на личността къмъ сѣмейството. Придирчивиятъ и много личенъ художникъ Петеръ Алтенбергъ, въ сборника си „Приказки на живота“ („Märchen des Lebens“) забрави позитѣ и измислицата.—Съ особна топлина и искреностъ се отличава:—„Die Mama“—проникната съ истински лиризъмъ на въз-

поминанието. „Тя ми даде всичко“,—говори той стоейки въ схъцата тази кжца, въ която е живѣлъ дрѣвъ дѣтството,— „азъ съмъ старъ, на 48 години, и не направихъ нищо“. . . Поклонниците и подражателитѣ му, разбира се, мислятъ другоаче.

Новото културно-художествено творчество отхвърли на заденъ планъ реалистичната драма и реалистичната белетристика,—толковъ повече, че въ общия сборъ на стврѣменната нѣмека литература значителна роля играе тѣй нареченото „Heimat Kunst“ т. е. самобитно-нѣмеко изкуство или стремежъ да го развиятъ отъ мѣстни корени, не само отъ нѣмеката душа, но и отъ нѣмекия животъ. Патриотическата реклама оцѣнява понѣкога много високо съвѣтмъ поерѣдствени венци съ печата на Heimat Kunst'a, но и въ тази литература, разбира се, изпъкватъ интересни имена и произведения. Бързиятъ растежъ на „великия градъ Берлинъ“ съ всичката сложностъ на неговитѣ послѣдствия извика особно много съотвѣтна литература въ този градъ, главно романи изъ живота на паричнитѣ голѣмци, Kommeszienrath, и които играатъ такъва крупна роля въ тази столица, а тѣй сжщо изъ живота на художницитѣ, студентитѣ и др. и. Съ голѣмъ успѣхъ се ползуваше „Снобъ“ на Едуардъ Едель, „Демонъ-Берлинъ“ на Гаудека и др.

Въ областта на лириката, на чело на „младитѣ търсачи“ върви, както по-дрѣди намѣрлянитѣ вече не малко художествени съкровища 64-годишниятъ Демлевъ фонъ Лилиенкронъ, всѣкога пълень съ свѣтлина, енергия и радостъ, а тѣй сжщо повече стройниятъ въ композицията Густавъ Фалке. Лирическиятъ епосъ на Рихарда Демеля възбужда особно внимание на тѣжкитѣ цѣнители на новото изкуство.

Извѣстната поборница на мира бар. Берта Сугнеръ издаде мемуаритѣ си.

ПРЪГЛЕДЪ НА ДЕВЕТНАДЕСЕТИЯ ВЪКЪ.

отъ Ж. Бурдо (*)

Единъ вѣкъ се измина. Отигълъ въ областъта на миналото, той скоро ще се изправи прѣдъ това, което Шилеръ нарича „сѣдѣтъ на исторіята.“ Каква приежда ще му опрѣдѣли бѣдѣцето? Не е дошло, разбира се, врѣмето да се признаея приеждата, която се пада на бѣдѣцитѣ вѣкове. Обаче, моментътъ е сгоденъ да се извърши едно изпитване на съвѣстѣта, като онова, което Пифагоръ прѣпнорчваше на своитѣ ученици да правятъ всѣка вечеръ. Вѣковетѣ сѣ днитѣ на човѣчеството. Всѣки вѣкъ бива повече хуленъ, отколкото хваленъ отъ ония които му сѣ били дѣйствуващи лица, очевидци или жертви, и туй се обявява само по себе си, защото никой не е могълъ да намѣри щастие, ни да постигне идеала си. Всѣки чувствува по-живо мъката и мизерията на своето врѣме, вмѣсто да гледа само хубавитѣ страни на миналото, очарователния образъ на надеждата на бѣдѣцето. Нищо не е по-обикновено отъ това да чуешъ хора отъ различно положение да се оплакватъ, че живѣятъ въ една толкозъ тѣжна епоха, като нашата: никое врѣме не е било по-досадно, толкозъ пълно съ изпитни, опасности, безпокойства и вълнения. Всичко се мъчи, безпокои и похабява. Расата на великитѣ люди изчезва, пигментѣ замѣстятъ нѣкогашнитѣ титани.

Навредъ безредие и война въ интереситѣ и идеитѣ. Вѣрвациятъ се огорчава, че пропада вѣрата, и тѣжи за врѣмето, когато не се е оспорвала неговата набожностъ. Свободомисленциятъ се ядосва отъ упорството на „старитѣ суевѣрия“ на тълпитѣ. Аристократътъ не прощава на вѣка, който изравнява положенията и го лишава отъ привилегиитѣ му. Завистливъ къмъ високото положение, демократътъ се буну, че още има социално неравенство. Консерваторътъ, мислейки за стабилността на обществения редъ едно врѣме, се бои отъ неминуеми революции. Напро-

(*) Съврѣмененъ френски мислителъ, изъ чиято книга „Les maîtres de la pensée contemporaine“ прѣвеждаме тая статия. Б. Р.

тивъ, новаторътъ мечтае за промѣнитѣ, които освобождаватъ демагогията отъ нейнитѣ прѣчки и желае отъ все сърдце осъществяването на социалистическитѣ химери или на чудовищнитѣ блѣнове на анархията. Мирниятъ рантѣ гледа, че доходитѣ му се намаляватъ отъ евтината лихва и че имотътъ му е изложенъ на алчността на всички. ИндустрIALIZEDИЗМЪТЪ страда отъ войната, обявена отъ труда на капитала, отъ стачкитѣ и съюзитѣ, които не прѣставатъ: работници обвиняватъ експлоатацията на господаритѣ и мамонизма на капитала. Икономистътъ оплаква прѣскането приходитѣ отъ налога, разноскитѣ, които поглѣщатъ чиновничеството и милитаризмътъ, които коштуватъ повече въ мирно врѣме, отколкото въ нѣкогашнитѣ войни. Ония, които иматъ изтънчения култъ на изкуството и на религията на красотата, се оплакватъ отъ универсалното филистерство, отъ пълната липса на вкусъ, и отврѣщението, което вдъхва отсъствието на идеалъ у простата буржуазия, туря единъ Флоберъ въ отчаяние. Изкуството е въ упадѣкъ, поезията мъртва, литературата унижена. Моралиститѣ се плашатъ отъ всеобщата поквара. Никога не се е виждалъ до такъва степенъ разврацаващиятъ контрастъ на изобилието и мизерията, всичкитѣ пороци славословени, всичкитѣ развратъ увеличенъ. Никога достойнството на живота не е било по-малко почитано, сѣмейнитѣ добродѣтели по-малко практикувани. Човѣчеството се изражда, всичко отива отъ зло на по-зло.

Най-великитѣ вѣкове на историята сж ни оставили ехото на тѣзи оплаквания. Дори и въ врѣмето на Перикла Аристофанъ е хулѣлъ най-хубавия вѣкъ на Гърция, Хораций твърди, че свѣтътъ става по-лошъ отъ поколѣние на поколѣние, въ самото царуване на Людовикъ XIV Гюй-Патенъ пише подъ впечатлѣнията на недоволството си: „Ний надминахме развалата на всички вѣкове.“

Условието на настоящето е винаги да бѣде недоволно отъ себе си. Но потомството малко се интересува отъ скръбта, която не е изпитало, и зачита главно придобититѣ блага. Въ извѣстно отношение изминалиятъ вѣкъ може да оспорва смѣло прѣдимството на най-прочутитѣ вѣкове; той

иждова наполовина желязното и наполовина златното пръстенче въ веригата на човешките съдбини.

Силите на природата подчинени и укротени, приложението на парата въ всичките индустрии, победата на електричеството, на взривните вещества, желязните иждица, параходите, велосипедите, автомобилите, очаквайки въздухоплаването, газите, петролената лампа, електрическата свѣтлина, фотографията, химическите индустрии, прѣчистената захарь, изкуствените бои, телеграфътъ, телефонътъ, фонографътъ, оржията и далекобойните орждия, анестезията, антисепцията, микробната теория, нечуваниятъ усѣхъ на науките, развитието на изкуствата, страшниятъ устремъ на обществата да търсятъ правосъдие, непрѣодолимото разпространение на цивилизацията до най-отдалечените кътове на земята,—какво искате повече?

Кой вѣкъ е по-изобиленъ съ чудеса?

Ще кажете, че на нашата епоха липсва живописностъ? Коя легенда може да се сравни съ историята на Наполеона? Коя кариера е била ознаменувана съ най-блѣскавитѣ триумфи и съ най-големите поражения отъ пустите поляни на Русия до голготата на св. Елена? Кое още може да се сравни съ сервилната война на юнските дни, съ страшната година, съ пожара парижки въ време на комуната? Хрониките на XVI в. прѣставяватъ ли по-страшни драми отъ убийството на Линколна, на Александра II, на Карно, на императрица Елисавета, на краля Хумберта, участието на Баварския краля и на архидукъ Родолфа? Процесътъ на гердана на кралицата развълнува Европа по-малко, отколкото дѣлото на Дрейфуса.

Никога, въ никой вѣкъ не сж станали икономически и политически промѣнения тъй бързо и тъй значителни. Никога народите не сж се борили по-енергично за свободата и независимостта. Може да се каже, че днесъ една трета отъ човѣчеството има припознати и гарантирани отъ законите права и не е поробено ни съ имота, ни съ съвѣстта, ни съ щасието. Отъ XIX вѣкъ датира възшествието на демокрацията. Това е хората, които взема прѣдната частъ

на сцената. Старитѣ протагонисти, царѣе, министри сѣ сведени до подчинената ролѣ на тѣлкуватели на нейната воля. Опасно е само да не би народътъ-господаръ, съ изкжсани дрѣхи, въ блуза и чизми, да стане жертва на произвола и на капризитѣ на нѣкогашнитѣ деспоти, да не би да поиска всичко да снине до своето равнище и да не би неговото царство да се отбѣлѣжи съ размѣстване на злоупотребе-нието. Надаренъ съ безспорното прѣимущество, що се отнася до завоеванията на човѣка надъ природата, вѣкътъ не претендира на всеобщо прѣдимство за най-високитѣ страни на цивилизацията. Процвѣтѣването на изкуството не блѣва по единъ правиленъ и продължителенъ начинъ. То зависи отъ каприза на врѣмената и се изврѣшва по-скоро на крѣгове, нежели на вѣкове. Безъ съмнѣние, единъ Гйоте, единъ В. Хюго, единъ Бетховенъ вече сѣ си осигурили славата. Но на произведенията имъ липсва класическа чистота. Тврѣдѣ бързи, тврѣдѣ загрижени за интереситѣ на момента, тѣ могатъ да желаятъ само една кратковрѣменна извѣстность, тѣ се отнасятъ по-скоро къмъ простата тѣпна или на кружока мандарини, отколкото къмъ цвѣта на обществото. Тѣ поне иматъ прѣимущество на разнообразието и изобилието. Сѣвернитѣ литератури ни причиниха нови вълнения. Лирическата поезия изрази най-деликатнитѣ и най-мимолетни нюанси на личнитѣ чувства. Античната кула на трагедията се срути. Най-забѣлѣжителната литературна промѣна биде оная на романа, който съединява всичкитѣ видове епопея, сатира, изучване на правитѣ, разказъ на авантюри, пасторали, амфитеатрална дисекция и пр. Друго създание на нашата епоха е литературната критика, съобразна съ единъ особенъ гений, съ желанието всичко да обясни, всичко да разбере. Ако пластическитѣ изкуства, въпрѣки изобилието, не сѣ създали истински chef-d'oeuvre-и, музиката, която е по прѣмущество езикъ на мечтата, никога не е разполагала съ такива срѣдства за изражение, никога не е била тѣй обичана, колкото е въ наше врѣме.

Други вѣкове си оспорватъ съ нашия прѣимущество-

то да сж създали илюзорнат а расота; но научната истина, чиито методи датиратъ особно отъ седемнадесетия вѣкъ съ Галилея, Кеплера, Декарта, направи въ наши дни гигантски крачки. Нейното владичество ще се чувствува все повече и повече; защото, за да управлявашъ нѣщата, трѣбва да ги познавашъ. Успѣхитѣ въ областта на математиката, геологията, астрономията, физиката, химията, физиологията и пр., сж несравними. Двѣ нови науки сж се създали да увѣнчаятъ творението, психологията и историята, методическото изучаване на човѣка и на социалния животъ. Най-сетнѣ, усилието на Огюстъ Конта и на неговетѣ приемници бѣ да класиратъ и обединятъ всичкитѣ науки въ единъ видъ *научна сума*, независимо отъ всеѣка метафизическа теологическа концепция. Чрѣзъ своитѣ приложения науката измѣня условията на съществуването на човѣка и на човѣшкитѣ общества, чрѣзъ своитѣ теории тя ни разкрива все повече и повече реда, хармонията на вселената, *regim concordia discors*; тя помага да разбираме божественото, споредъ хубавото изражение на Тена, като духъ на всеобщитѣ закони.

Не може да се говори за банкротство на науката, освѣнъ кога е дума за претенции, които не сж нейни. Строго речено, тя не може да надмине онова, което постига съ опити. За върховнитѣ въпроси, които човѣкъ си полага, откакъ е взелъ да мисли, като, напр., производѣтъ на злото, божинтѣ атрибути, необходимостта отъ човѣщина, основата на моралнитѣ задължения, ний знаемъ вѣнъ отъ вѣрата, „това, което се е знаело прѣзъ вѣковетѣ, сир. много малко нѣщо.“ Много далечъ отъ възможността да освѣти проблемата на нашата съдба, науката, като опрѣдѣли на човѣка мѣстото въ природата, направи тая задача неразрѣшима. Колкото сферата на нашитѣ познания се увеличава, тя се донира до още по-голѣма област на неуяснени и тъмни работи.

Философията, този романъ на природата и на душата, ни прѣдстави нови рѣшения на вѣчната енигма или по-скоро, подмлади старитѣ рѣшения съ нови думи. Хегель

разви богатата идея на промѣната. Абсолютътъ на Канта промѣни костюма, за да се нарече *Воля* на Шопенхауера, *Несъзнателно* на Хармана, *Неузнаваемо* на Спенсера, и туй е именно истинското му име. Прогресътъ на метафизиката, сѣкашъ, се състои въ критицизма кантовски, въ едно все по-голѣмо и по-голѣмо познаване границитѣ на човѣшкия умъ, подобно на катерицата въ клѣтка, принудена да се върти въ единъ и сѣщъ затворенъ кръгъ.

Успоредно съ успѣха на наукитѣ и на философията, религиозниятъ подемъ биде общъ въ деветнадесетия вѣкъ. Той се изрази чрѣзъ умножаването на протестантскитѣ секти и на католическитѣ ордени. Римската црѣква изглеждаше въ отчаяно положение въ края на осемнадесетия вѣкъ: тя се издигна съ нова сила. Борбата между црѣквата и революцията се послѣдва въ Франция съ алтернативи на успѣхи и несполуки. Но кой би посмѣлъ да каже: „Това ще убие онова?“ Црѣквата противостоя на страшни удари, на прѣвземането на Римъ, на *Culturkampf*. Варката на Петра биде карана изъ буритѣ отъ единъ отъ най-великитѣ люди, които сж прославили историята на папството.

Направиха се опити да се създаде единъ теоретически моралъ независимо отъ откровението и религиознитѣ санкции. Практически станаха ли по-добри хората? Това е въпросъ. Може би, има замѣстване на пороци и добродѣтели, нежели истински прогресъ. Нашата чувствителност не би могла да търпи да гледа мжкитѣ и изтезанията, които едва прѣди единъ вѣкъ изчезнаха. Благотворителността се разпространява; милосърдието въ днешното общество става нѣщо като спортъ. Толстой има своитѣ привърженици, но и Ницше, който прѣвъзнася силата, не е безъ сектанти. Африканскитѣ войни ни учатъ, че цивилизуванитѣ народи отново ставатъ свирѣпи като нѣкога. Прѣстѣпленията току-речи не се намалятъ. Алкоолизъмътъ прави голѣми опустошения. Нашитѣ голѣми градове се радватъ, наистина, на една релативна безопасностъ. Голѣмъ брой спекуланти се задоволяватъ съ доходни мошеничества на бурсата. *Формитѣ* на нашитѣ страсти въ частния животъ значително сж се смегчили, и

ний трѣбва да се поздравимъ съ туй смегчаване, безъ да се гордѣемъ съ едно съществуено подоберние.

Най-сетнѣ, сме ли ний по-честити отъ бацитѣ си? Веселостта бѣ нѣкога по-честа. Човѣкъ се борѣше съ повече сила и повече резигнация съ изпитнитѣ на живота. Нашата чувствителностъ се е изтънчила, станала е по-силна. Посрѣдъ благополучието ний се вълнуваме отъ повече желанія и поводи за тягостъ, посрѣдъ разнообразието и буйността, нежели въ обикновената тишина. Любовта е по-взискателна, честолюбието по-голъмо, възделѣнията по-сложни. Щастието е цѣна на умѣреността, а не плодъ на успѣха. Цивилизацията не ни донася цѣло щастие, защото то не е, като свѣтилникътъ на истината, нѣщо обективно и прѣходно, а субективно лично, безкрайно чувливо, защото страданието само отъ едно неизпълнено желание заличава всички удоволствия. Особни болести на душата начеватъ да се разпространяватъ. Любовта и самоубийството увеличаватъ броя на своитѣ жертви. Никога поети не сж изказвали скръбъ по-дълбока, по-горчива и по-отчаяна отъ оная, която вѣе въ съчиненията на единъ Байронъ, на единъ Шелли, на единъ Сюли Прудонъ, и на нашия вѣкъ се падна да види, че философията на небитието покрива съ огромния си крегъ земята и небето.

Оптимизъмъ и песимизъмъ, вѣра и безвѣрие, индивидуализъмъ и социализъмъ, национализъмъ и космополитизъмъ, любовъ къмъ мира и страсть къмъ войната, умраза на раситѣ и борба на класитѣ, вѣкътъ, що се свърши, засегна всички тия противоположни чувства въ една гореща смѣсъ; той ги завѣща на вѣка, що се начева. И всички ще се съгласятъ да признаятъ, че нашиятъ вѣкъ е билъ най-буйниятъ, слѣдователно, най-жизнениятъ отъ всички вѣкове.

ХИГИЕНА НА ОБЛЪКЛОТО.

Библейскиятъ разказъ за Адама и Ева обяснява произхода на облѣклото, като сетнина на срама, който се явилъ слѣдъ грѣхопадането. Нѣкои учени, като, напр., Шурцъ въ своето съчинение „Философия на облѣклото“, сж наклонни да даватъ сжщо такъво обяснение. Шурцъ казва, че облѣклото е външенъ изразъ на духовенъ процесъ, като възниква успоредно съ утвърждаване правата на извѣстенъ мъжъ върху извѣстна жена, поради което дрехата се видоизмѣнява, когато момата се омъжи, и изобщо се намира въ извѣстно съотношение съ различнитѣ епохи на половия животъ. Други пъкъ учени, като, напр., пѣтешественикътъ фонъ-денъ-Щайненъ, отъ своитѣ наблюдения надъ живота на дивацитѣ, сж извадили заключение, че появяването на облѣклото не е било прѣдизвикано само отъ чувство на срамъ. За потвърждение на тоя изводъ той навежда между друго факта, че дивацитѣ, както мъже, така и жени, на драго сърдце сж снемали приспособленията, които закриватъ половитѣ имъ части, за да ги обмѣнятъ за различни играчки. Мъжетѣ на нѣкои диви племена прикриватъ половитѣ си органи съ сламенъ футляръ, но това тѣ нада ли го правятъ отъ желание да ги скриятъ, тъй като въ празнични дни тѣ ги китятъ съ вансани пръчици и флюгери. По-върно ще бжде да се обясни това съ желанието да защитятъ по-нѣжнитѣ части на тѣлото си отъ ухапвания на насѣкоми или отъ остритѣ бодили на растенията.

Въ полза на наведеното горѣ мнѣние, че възникването на облѣклото се дължи не само на чувството на срама, а наедно съ него и на други причини, може да се наведе още и тоя фактъ, че сѣвернитѣ диваци, които толкова старателно сж загнати въ кожи на разни животни, вкжци, на топло, ходятъ съвсѣмъ голи. Въ културна Япония още неотдавна мъжетѣ и женитѣ се кжпѣха наедно въ банитѣ. Несъмнѣно е, че въ произхода на облѣклото, освѣнъ чувството на срама, е играло сжщо роля и желанието да прѣд-

пази човѣкъ тѣлото си отъ неблагоприятнитѣ условия на времето, — отъ много низката или много високата температура, отъ дъждъ, вѣтъръ и др.

Изпърво като материалъ за облѣклото на първобитнитѣ люди сж служели листата, кората на дърветата, слама, пера, кожи, рогозини. За свързване отдѣлнитѣ късове на кожата и платоветѣ се явили концитѣ, които отначало се правѣли отъ сухожилия и ремѣчета, а подирѣ отъ растителни влакна, и иглитѣ.

Най-простъ видъ дреха билъ плащѣтъ (намѣталото), — четиригъленъ късѣ отъ платъ, който се обвивалъ около тѣлото, подирѣ—отворена отъ двѣтѣ страни торба, съ разрѣзи за ръцѣтѣ, която послужила, като прообразъ за хитона и ризата; по-сетнѣ въ тая торба направили разрѣзи отпърѣдъ и се появили кланникѣтъ, жилетката, сюртукѣтъ, полчето, камизолата и др. т. Роклята, прихваната между краката, дала начало на произхода на панталонитѣ-. Частитѣ на облѣклото се съединявали помежду си отначало съ завръзки и тончести ипли, подирѣ се появили кончетата и пѣтелкитѣ. Сжщо така последовно се развили покривалата на главата и обувката.

Освѣнѣ двойното си значение — да защищава тѣлото отъ термометрически влияния и да го прикрива отъ чувство на срамежливост—облѣклото има още и трето значение—психологическо. Облѣклото е вѣченъ символъ на историята на човѣка. Всички, много или малко, голѣми прѣврати въ обществената, политическата или нравствената области влѣкатъ подирѣ си измѣнения въ облѣклото, и всѣки вѣкъ има характерно, типично за него облѣкло. Между модата и социално-политическото положение на извѣстенъ народъ има тѣсна връзка. Ако, на примѣръ, срѣщаме въ историята народъ, една частъ отъ който носи великолѣпни дрехи отъ силни цвѣтове, а на другата, подъ страхъ на наказание, е забранено да носи каквѣто и да било другъ цвѣтъ, освѣнѣ тъмни цвѣтове — отъ това може да се направи заключение, че тая страна се управлява отъ военна аристокрация. Ако пъкъ всичкитѣ жители на страната иматъ право да носятъ

еднакви дрехи, то, очевидно, тука управлението е демократично. Въ днешно врѣме нѣма закони, които да забраняватъ да се носятъ такива или онаквива дрехи. Изключение съставляватъ само военнитѣ и духовнитѣ лица.

Слѣдѣ като направихме кратъкъ прѣгледъ на историята за възникване на облѣклото и на неговото тройко значение, сега ние ще минемъ къмъ онова, което, собствено, и съставлява прѣдметъ на статията ни — къмъ оцѣнка на облѣклото и платоветѣ, употрѣбавани за него, отъ хигиеническо гледище.

Нашитѣ прадѣди сж се облачали значително по-леко отъ насъ; тѣ не сж знаели онова изобилие на дрехи, каквито ние сега обличаме отгорѣ си. Тацитъ разирава за германцитѣ, че вжнци тѣ сж ходѣли съвсѣмъ голи, а вѣнъ отъ кжци мжжетѣ сж облачали кожи отъ звѣрове или кжси плащове, а женитѣ — ленени намѣтала, при което ржцѣтѣ и частъ отъ гжрдитѣ били оголени. Поради това и организмътъ на едноврѣмешнитѣ хора билъ по-износливъ, отколкото нашиятъ, но, отъ друга страна, болничавитѣ и слаби индивидууми загивали прѣждеврѣменно, понеже не били въ състояние да живѣятъ при такива условия. Християнството, като взема подъ своя защита слабитѣ, съ това дало тласкъ за появяване на такъвъ типъ облѣкло, което повече да прѣдпазва тѣлото отъ влияние на негодитѣ. По силата на това въ наше врѣме по-голѣмиятъ процентъ отъ слабитѣ и хилави люди остава да живѣе, а поради това се е понизило срѣдното равнище на здравето и износливостта на културното човѣчество. Разбира се, изработилото се въ насъ чувство на уважение къмъ човѣшката личностъ не ни позволява да се върнемъ къмъ варварския обичай на старитѣ, които сж убивали слабитѣ дѣца въ интереситѣ на вида, но, отъ друга страна, ние не трѣбва сжщо да увеличаваме броя на неспособнитѣ за животъ люди съ излишно изнѣжаване на тѣлото. Поради това дългъ се налага на всѣкиго — съ всички мѣрки да се бори съ навика да се загъватъ до нѣмай-каждѣ дѣцата и съ това да се възпитаватъ отъ тѣхъ изнѣжени и възприемливи за за-

болѣвания индивидууми и, по възможностъ, да закаляваме организма имъ, разумѣва се, безъ да злоупотрѣбваме това извънъ мѣрката.

Употрѣбаваниятъ за облѣкло материалъ по своѣ изходъ се разпада на двѣ групи — растителни вещи и животни. Къмъ първитѣ принадлежатъ памукътъ, и конопитѣ, къмъ вторитѣ — вълната и коприната. Бъ избира материалъ за облѣкло, трѣбва прѣди всичко взематъ подъ внимание физическитѣ свойства на платѣ и въздѣйствиата на облѣклото върху организма.

Оная часть отъ облѣклото, която се допир ерѣдствено до тѣлото, сир. бѣлитѣ дрехи, трѣбва особено тщателно избрана. Най-много се употребява тая часть отъ облѣклото ленътъ и памукътъ. Ленѣта влакна (нишки) иматъ гладка и кръгла повърхнин и дарение на което ленениятъ платъ се допиратъ меко и нѣжно, памученитѣ влакна пъкъ, направятъ повърхнина извита, жгеста и ребриста, благодарна което лесно прѣдизвикватъ врѣхъ кожата раздражения. Поради това мнозина не могатъ да носятъ памучени долни дрехи, защото тѣ имъ причиняватъ горещина и сърбежъ и кожата имъ бърже се възпалява. Въ тия случаи, разбира се, принудени сме да се спремъ на лененитѣ платове, сир., на платната. Коприната, като платното, сжщо се отличава съ своята нѣжностъ и мекостъ, но тоя материалъ, поради ежнотията си, е достъпенъ за малцина. Вълната, както и памученитѣ платове, сжщо обладава способностъ да произвежда раздражение на кожата и дори въ още поголѣма степенъ. Поради това вълната и памукътъ произвеждатъ врѣхъ тѣлото осѣщания на горещина, когато пъкъ коприната и ленътъ по-скоро студятъ. Отъ тукъ слѣдва, че зимѣ и въ студенитѣ страни трѣбва да се носятъ вълнени или памучени долни дрехи, а лѣтѣ и въ горещитѣ страни — ленени или копринени.

Да разгледаме сега различнитѣ платове откъмъ тѣхната хигроскопичностъ, сир. способностъ да попиватъ вода. Лененитѣ влакна (нишки) обладаватъ способностъ силно да

се надуватъ отъ попитата влага, а силно набъбващитѣ влакна изсѣхватъ по-мжчно; защото по-бавно се освобождаватъ отъ влагата, а чрѣзъ това произвеждатъ врѣхъ тѣлото разхладително дѣйствие. Поради това нѣма платъ, който тѣй да излага организма на настинка, както ленениятъ. Дори съвсѣмъ оголеното тѣло по-малко се излага на настинка, отколкото тѣло, което е облѣчено само съ ленени дрехи. Най-малка способностъ да набъбватъ иматъ вълненитѣ влакна, подирѣ памученитѣ и коприненитѣ.

По способността си да прокарватъ топлина платоветѣ се разполагатъ въ слѣдния редъ: най-лошъ прокарвачъ на топлината е вълната, поради това вълненитѣ платове най-много топлятъ. Подирѣ иде коприната. Памукътъ и ленътъ сж добри прокарвачи на топлината. Цвѣтътъ на платоветѣ оказва голѣмо влияние върху способността имъ да поглъщатъ топлинѣ лъчи: свѣтлиятѣ платове ги поглъщатъ по-малко, отколкото тъмнитѣ, а най-енергично ги възприематъ чернитѣ платове. Ето защо лѣтъ носятъ най-вече свѣтло-вансани платове, а зимѣ — черни и изобщо тъмни.

Въздухътъ, който се намира въ междинитѣ между нашитѣ дрехи, по своя съставъ значително се отличава отъ околния на стаята и отъ атмосферния въздухъ; благодарение на това, че възприема всички газообразни отдѣления на кожата и окирливената дреха, той съдържа въ себе си значителенъ процентъ въглена киселина. Поради това облѣклото трѣбва да бѣде направено отъ такъвъ платъ, който да пропуска прѣзъ себе си въздуха, сир. добрѣ да се провѣтрява. Ластиката и коприната сж най-лошевиетѣ материали въ тоя случай, а поради това тѣ трѣбва да се употребяватъ само въ ония случаи, когато е нужно да се защити човѣкъ отъ дъждъ, въ качество на непоииващи намѣтала и др. т. Изобщо, доброто облѣкло трѣбва най-вече да удовлетворява слѣднитѣ двѣ условия: то трѣбва да поддържа нормална температура отъ 28-30° Ц., въ вжтрѣшния слой на платнения въздухъ и въ сжщото врѣме не трѣбва да прѣчи на обмѣна на въздуха врѣхъ повърхнината на тѣлото. Липсата на необходимъ обмѣнъ на въздухъ подъ

мъжките шапки значително спомага на оголване главите на мъжете: космите под шапката се намират въ по-висока температура, отколкото лицето, като сетнина на което се явява усилена дейност на кожата на главата, но подиръ почвата на космите губи своята продуктивност, космите стават по-тънки, рѣдѣятъ и най-сетне главата се оголва.

Освѣтъ материала, отъ който е направено облѣклото, голѣма роля играе също формата и кроежътъ на отдѣлните му части, които понякога стѣсняватъ тоя или она органъ. Тукъ се отнасятъ злѣ ушитите обуца и корсетътъ. За врѣдата отъ корсета се е писало твърдѣ много, но, за съжалѣние, безуспѣшно. Корсетътъ прѣчи на нормалното развитие на гръдния кошъ, на гръдните мусци и гръдните жлъзи, извиква частична атрофия на черния дробъ, разстройство на кръвообръщението, изтичане на жлъчката, неправилности въ функционирането на женската полова сфера и др. т. Особено корсетътъ е врѣденъ за несформиранитѣ се още момичета на възраст отъ 10 до 12 години, чиито гръдни и коремни органи, благодарение на него, изпитватъ постоянно натиски, което имъ прѣчи да се развиватъ правилно. Поради това, ако съ корсета изобщо трѣбва да се боримъ като съ сериозно зло, то спрѣмо дѣтската възраст въпросътъ за абсолютното изгонване отъ употрѣбление на това варварско приспособление стои въ още по-остра форма.

Хроника

Въ тоя късѣ прѣгледъ считаме за дългъ да отбѣлѣжимъ, че първиятъ императорски хатъ на новия Султанъ, Н. П. В. Мехмедъ V, се прочете на 18 априлий. На прочитането, което стана на Високата порта съ най-голѣма тържественостъ присѣдствуваха Великиятъ везиръ, министритѣ, прѣседателитѣ на Сената и на Камарата и всички висши държавни чиновници. Въ тоя императорски хатъ, между друго, се изказва господарската воля, да се по-

грижи правителството за възвръщането на реда и тишината въ всички мѣста на държавата, да се наслаждават съ благата отъ равенството и правосъдието всички отомански подданици, безъ разлика на вѣра и народност и да живѣятъ сговорни, като синове на едно и също отечество, да се усили войската и флотата и да се изработятъ закони за напредването на просвѣщението, общественитѣ градежи, промишлеността и търговията.

За неизлишно считаме да споменемъ тукъ, че първия си селямлъкъ Н. И. В. Султанъ Мехмедъ V извърши много тържествено въ историческата джамия „Св. София“ на 17 априлий. На тая церемония присѣтствуваха Великиятъ везиръ, министритѣ и висшитѣ държавни граждански и военни чиновници и грамадно множество народъ.

* * *

Слѣдъ признаването на независимостта на България отъ силитѣ, въ Софийския царски дворецъ стана на 18 априлий вечерята една тържествена церемония. Тая вечерь всички дипломатически прѣдставители се явиха въ двореца и, въ присѣтствието на министра на вънкашнитѣ работи, генералъ Паприковъ, поднесоха на Негово Величество царя Фердинанда честитенията на правителствата си, както и своитѣ лични честитения. Най-стариятъ отъ дипломатическото тѣло, по тоя случай, държалъ много похвална рѣчь за България, за царя и за българския народъ. На тая рѣчь царь Фердинандъ отговорилъ съ сърдечна благодарностъ, както отъ свое име, така и отъ името на българския народъ. Подиръ тая церемония, въ двореца била дадена, въ честь на дипломатическото тѣло, богатая вечеря, въ врѣме на която се размѣнили между гоститѣ и царя Фердинанда сърдечни здравници и благопожелания.

Вслѣдствие на новото положение на България, членоветѣ на дипломатическото тѣло, които по-напредъ носѣха титлата дипломатически агенти, се прѣменуваха извънредни пратеници и пълномощни министри, а дипломатическитѣ агентства се издигнаха въ легации, поради което

търбваше да прѣдставятъ на царя нови пълномощни писма отъ правителствата си. Пръвъ прѣдстави такива пълномощни писма на Н. В. Царя рускиятъ пълномощенъ министръ, г. Сементовски Курило, на 21 априлий. Подиръ него прѣзъ други дни се изредиха всички други пълномощни министри. По тоя случай, между тѣхъ и Н. В. царь Фердинандъ се размѣниха много хубави рѣчи за България и за странитѣ, които тѣ прѣдставляватъ.

* * *

На 21 априлий кралъ Едуардъ английски пристигна съ особенъ влакъ на италианската станция Тускулано, гдѣто бѣше опрѣдѣлено да се срѣщне съ италианския кралъ Викторъ Емануилъ. Срѣщата между двамата господари, които нѣколко пѣти се пригърнали, била много сърдечна. Въ врѣме на тая срѣща, която траяла само четвъртъ часъ, двамата крале се разговорили и опоразумѣли върху всички важни дневни въпроси, слѣдъ което кралъ Едуардъ продължилъ пѣтъ се за Англия, а Викторъ Емануилъ се върналъ въ столицата си.

Срѣща между господари стана и на 29 априлий въ Бриндизи. Тоя день сутринята пристигна съ яхтата „Хохон цолернъ“ германската императорска двойка, която идѣше отъ своя дворець въ Корфу. Токуречи едновременно пристигна съ броненосеца „Витторио Емануеле“ и италианската кралска двойка. На срѣщата на господаритѣ се отдава голѣмо политическо значение. Мнозина вѣрваха, че връзкитѣ, които свързватъ силитѣ отъ тройния съюзъ, сж много слаби и че, като изгече срокътъ на тоя съюзъ, той нѣма вече да се поднови. Но отъ сърдечността на срѣщата и отъ здравицитѣ, които се размѣниха въ врѣме на обѣда, който се даде върху броненосеца „Витторио Емануеле“, въ честь на германската двойка, може да се заключи, че връзкитѣ на тройния съюзъ не само не сж ослабнали, но, наопаки, сж много по-яжки отъ всѣки другъ пѣтъ. Въ тая здравица се изтъква, че тройниятъ съюзъ е необходимо да сществува, за да служи за подкрѣпа на всеобщия миръ, както

е служилъ и до сега, прѣзъ цѣли 30 години. Раздѣлата между двѣтѣ господарски сѣмейства била толкова сѣрдечна, колкото и срѣщата. Италинската кралска двойка отпътувала по желѣзницата за Римъ, а германската императорска двойка отпътувала за Триестъ, за да иде отъ тамъ въ Виена.

Домашна енциклопедия

(ПОЛЗНИ СЪВѢТИ И СВѢДѢНІЯ)

Вода за вадене разни петна. Въ бутилка съ топла вода се туря малко сапунъ и 25 грама сода на прахъ, слѣдъ стоиването на които се прибавятъ 2 сунени лъжици жлъчка отъ бикъ и малко лабендуловъ спиртъ. Течността се разблациква добрѣ въ шишето, прѣцѣжда се прѣзъ платъ и се пази за употрѣбление. Когато ще се употрѣбоява, на петното се кашва малко отъ течността, натрѣква се мѣстото съ малка четчица и се прѣмива съ топла вода.

Какъ се измиватъ нечисти рѣци. Нечистотитѣ, които прилѣпватъ врѣхъ рѣцѣтѣ въ врѣме на работа въ работилницитѣ и други такива мѣста, мѣчно се измиватъ по обикновенъ начинъ. Такивато нечистотии могатъ да се изчистятъ само съ помощта на вазелинъ. Вазелинътъ, като прониква въ кожата, се съединява съ нечистотитѣ, и тогава послѣднитѣ лесно се измиватъ съ гореща вода и мило (сапунъ).

Какъ се чистятъ бутилки, въ които е имало масло. Взема се гѣсто отъ кафе, което трѣбва да бѣде като каша, а не воденисто, насипва се на една четвъртъ въ замазана бутилка и нѣколко минути се тласка по всички посоки. Послѣ бутилката се проплаква съ чиста вода и врѣхъ стѣклото не остава нито диря отъ масло.

Срѣдство противъ молицитѣ. Кожитѣ и кокуситѣ, ако се напоятъ съ сапуненъ разтворъ отъ зеленъ купоросъ (витриолъ), никога не се подхвърлятъ на нападение отъ

каквито и да било насѣкоми. — За тая цѣль кожуситѣ и други, подплатени съ кожа, нѣща трѣбва да се посинятъ съ дребенъ прахъ отъ тоя купоросъ, като се гледа, прахътъ да лѣга върху мѣдрата на кожата. Купоросътъ трѣбва да бѣде сухъ. Посинанитѣ съ прахъ нѣща се загъватъ съ листове отъ книга. Не коженитѣ нѣща се запазватъ добрѣ отъ молци, ако се загънатъ съ книга отъ вѣстникъ, напоена съ терпентинъ.

Какъ да се направятъ роювитѣ гребени еластични. Турятъ се да киснатъ въ смѣсъ отъ 3 ч. азотна киселина, 15 ч. бѣло вино, 2 ч. оцетъ и 2 ч. дъждовна или течна вода, послѣ се изсушаватъ и се киснатъ на ново въ топла вода, смѣсена наполовина съ силна ракия. Най-сетнѣ гребенътъ или рогътъ, отъ който се прави той, се вапсва и се туря да кисне 10 часа въ оцетъ и ракия.

Прѣдпазване на мѣднитѣ (бакърени) издѣлия отъ окисляване. Подъ влиянието на влагата, мѣдта обикновено се подлага на окисляване, зеленева. За прѣдпазване отъ туй, прѣпорѣчва се слѣдниятъ простъ способъ. Мѣдното издѣлие прѣдварително се изчиства грижливо и се остава да прѣстои единъ день, безъ да се липа. Послѣ съ единъ чистъ сунгеръ, потопенъ първенъ въ коналовъ лакъ (vernis de corail), разтопенъ въ равно количество добрѣ очистенъ терпентинъ, се намазва единъ пѣтъ цѣлата повърхностъ на бакърения прѣдметъ. Терпентинътъ бърже изфирява, а останалиятъ тънъкъ слой коналовъ лакъ запазва много хубаво бакъра отъ окисляване подъ влиянието на влагата.

Домашенъ способъ за стерилизиране на водата. — Както е извѣстно, рѣчната, кладенчевата и изворната води съдържатъ всекакви болезнетворни микроорганизми. Прочутиятъ английски ученъ Уатъ прѣдлага слѣдния способъ за стерилизиране на водата, който я прави съвсѣмъ безвръдна за пиене. На 50 литри вода се разтопяватъ $4\frac{1}{4}$ грама концентриранъ желѣзенъ разтворъ (fer chlegoux). Ако водата е мекка (рѣчна), прибавя се и малко сода. Така водата съвсѣмъ се обеззаразва, защото образуваната отъ окиса

на желѣзото утайка събира всички болѣзнетворни организми, които се намиратъ въ водата: Тоя много простъ способъ, който може да се направи въ всѣка къща, въ Англия е много разпространенъ.

Преднаване житата въ хамбаритъ отъ влага. Въ хамбаря съ житото тикватъ нѣколко осинови колове, прѣдварително добрѣ изсушени, безъ кора: такивато колове поиватъ добрѣ влагата. Слѣдъ нѣколко дена коловетѣ отвлагватъ и се замѣняватъ съ нови. При такъвъ начинъ на пазене даже много влажното жито не се поврѣжда.

Какъ трѣбва да се хранятъ пилетата, за да
получатъ здрави какошки.

Споредъ думитѣ на единъ американски птицевѣдъ, при храненето на пилетата трѣбва да се съблюдава голѣма прѣдпазливостъ. Между тѣхъ поивкога се забѣлѣзва голѣма смъртностъ, за причина на това най-често служи храната. Твърдѣ младитѣ пилета започватъ да хранятъ много рано съ мекка храна, а това имъ врѣди. Миѣннията, кога трѣбва да почне да се хранятъ пилетата, не се схождатъ: опитнитѣ птицевѣди казватъ, че трѣбва да се дава храна не по-рано отъ 48 и даже 72 часа, други пъкъ твърдятъ, че щомъ се излупятъ отъ яйцето и изсъхнатъ, трѣбва да се хранятъ съ желтъкъ. Много важи, при получването на първата храна, пилето да е гладно; отначало ги хранятъ твърдѣ малко и отъ день на день увеличаватъ порцията.

Като наблюдаваме пилетата, когато тичатъ на свобода, ней виждаме, какъ тѣ кълватъ зрънца, червеи или даже буболечки, нѣщо, което при голѣмо движение, е твърдѣ полезно за храномеленето. Като добра храна на зайгкналитѣ пилета служи добрѣ изпечениятъ черенъ хлѣбъ. Той се приготви по слѣдния начинъ: взематъ се 2 части трици, 2 части рѣжено брашно и една часть прѣсна пшеница, дребно смлѣна и малко дребенъ чакълъ. (пѣськъ). Всичко това се

замѣсва съ млѣко, отъ което е прибрана сметаната, и се изпича добръ; дава се на пилетата малко подеушена. Като любима храна на всички птицевъди за двѣнедѣлни пилета служатъ трошици отъ хлѣбъ, които се смѣсватъ съ дребно наклъцани, добръ уварени яйца и се намократъ твърдѣ малко или никакъ. Понеже много уваренитѣ яйца мъчно се смилатъ, обикновено взиматъ на една часть яйца 5 части хлѣбни трошици. Като отлична храна служи сѣщо и овесената каша или просто очистениятъ овесъ, който при това е много евтинъ. Прѣзъ първитѣ четири седмици хранятъ пилетата 5 пхти на день, на всѣки 2 или 2¹/₂ часа. Едновременно съ това посипватъ въ плѣвата (сламата) зърна, най-добръ, лющено просо, за да се наклъватъ пилетата и да се движатъ. Когато имъ се дава мекка храна, трѣбва да се слѣди да не се хаби на слънцето. Пилетата иматъ нужда и отъ промѣняване на храната. Нѣколко деня слѣдъ излупването имъ, даватъ имъ три пхти на день зърнена храна; едновременно съ това имъ даватъ и храна, която се състои отъ смѣсени видове зърна, съ примѣсъ отъ месени отрѣзки или месенъ прахъ, нѣщо, което е много полезно за младитѣ пилета: тѣ бърже се развиватъ и зайкватъ. Единъ птицевѣдъ, който се занимава съ развъждане пилета за ядене, казва, че той едвамъ достига, щото двѣседмично пиле да тежи не повече отъ 80 грама, когато пъкъ между това може да се достигне, щото 8-недѣлно пиле да тежи 800 гр., а 10-недѣлно 1.200 гр.; достига се това, благодарение на посочената по-горѣ храна, като се примѣсва въ нея прахъ отъ месо. Прѣзъ послѣднитѣ години методътъ за хранене пилетата съ суха храна се разпространява все повече и повече, тъй като той е по-лесенъ и не изисква голѣми грижи, а за пилетата той е полезенъ и е забѣлѣзано, че подъ влиянието на такъва храна се получватъ по-продуктивни птици въ смисълъ на снасяне яйца. Нѣкои птицевъди, които сѣ хранили пилета съ суха храна, твърдятъ, че тѣхнитѣ пилета къмъ 6-7-ия мѣсець толкова се развили и зайкнали, щото изглеждали да сѣ на една година; така, напр., въ едно домакинство, отъ 13 декемврий

1903. год. до 15. февруарий 1904. год. сѣ били получени 4860 пилета отъ 250 кокошки, така щото на всѣка кокошка се падатъ по $29\frac{1}{2}$ яйца: като се вземе при това подъ внимание и студената, неблагоприятна зима, такъвъ резултатъ трѣбва да се признае за необикновенъ.

Що се отнася до въпроса за храненето, прѣпоръчватъ да се сива храната въ особени корита, защото тогава пилетата не се биятъ, а наопаки иматъ най-доволенъ изгледъ; слѣдъ яденето тѣ иматъ обичай и да се кляптъ въ праха. При суха, правилно давана, храна, пилетата растатъ много скоро. Ако пилетата се отхранватъ съ клочка, то трѣбва да имъ се даватъ дребни камъчета, размѣсени съ болгуръ отъ жито и ячемикъ.

Когато пилетата станатъ вече на три недѣли, даватъ имъ да пиятъ и вода, и млѣко, отъ което е отбрана сметаната. Ако при настаняването на пилетата нѣма особено мѣсто, гдѣто тѣ да могатъ да кълватъ, трѣбва да имъ се дава всѣки день дребно наклъцана салата или листья отъ зеле. Когато пролѣтно врѣме захване да никне трѣвата, най-добрѣ е да се пуцатъ пилетата на чистъ въздухъ и да се оставятъ до късно, докато настане врѣме да се прибератъ въ зимнитѣ имъ помѣщения, но и тогава все пакъ трѣбва да се гледа, при първа възможность, да имъ се дава възможность да излизатъ на чистъ въздухъ, за да могатъ да ровятъ прѣстѣта и да си дирятъ храна. Най-добрѣ е да се хранятъ пилетата така, щото, бидейки сити, все пакъ да имъ се иска да си дирятъ още нѣщо за ядене.

Методътъ за хранене пилетата съ суха храна, по мнѣнието на американскитѣ птицевѣди, нада ли не заслужва повече прѣпорѣка отъ другитѣ, защото резултатитѣ му сѣ най-благоприятни: производителность, добра тежина, здравина и пълно, своеврѣменно развиване на организма.

НОВИ КНИГИ

Ник. Вас. Ракитинъ. Подъ цѣфналитѣ вишни Цѣ-
вень, 1909 година, Ц. 80 ст.

Свещ. Ив. Плевъ. Естествено-научното въ марксизма
Г.-Орѣховица, 1909 г. Ц. 60 ст.

М. Волкова. Книга за мъже. Първа безплатна пре-
мия на сн. „Майка и дѣте,“ г. VI.

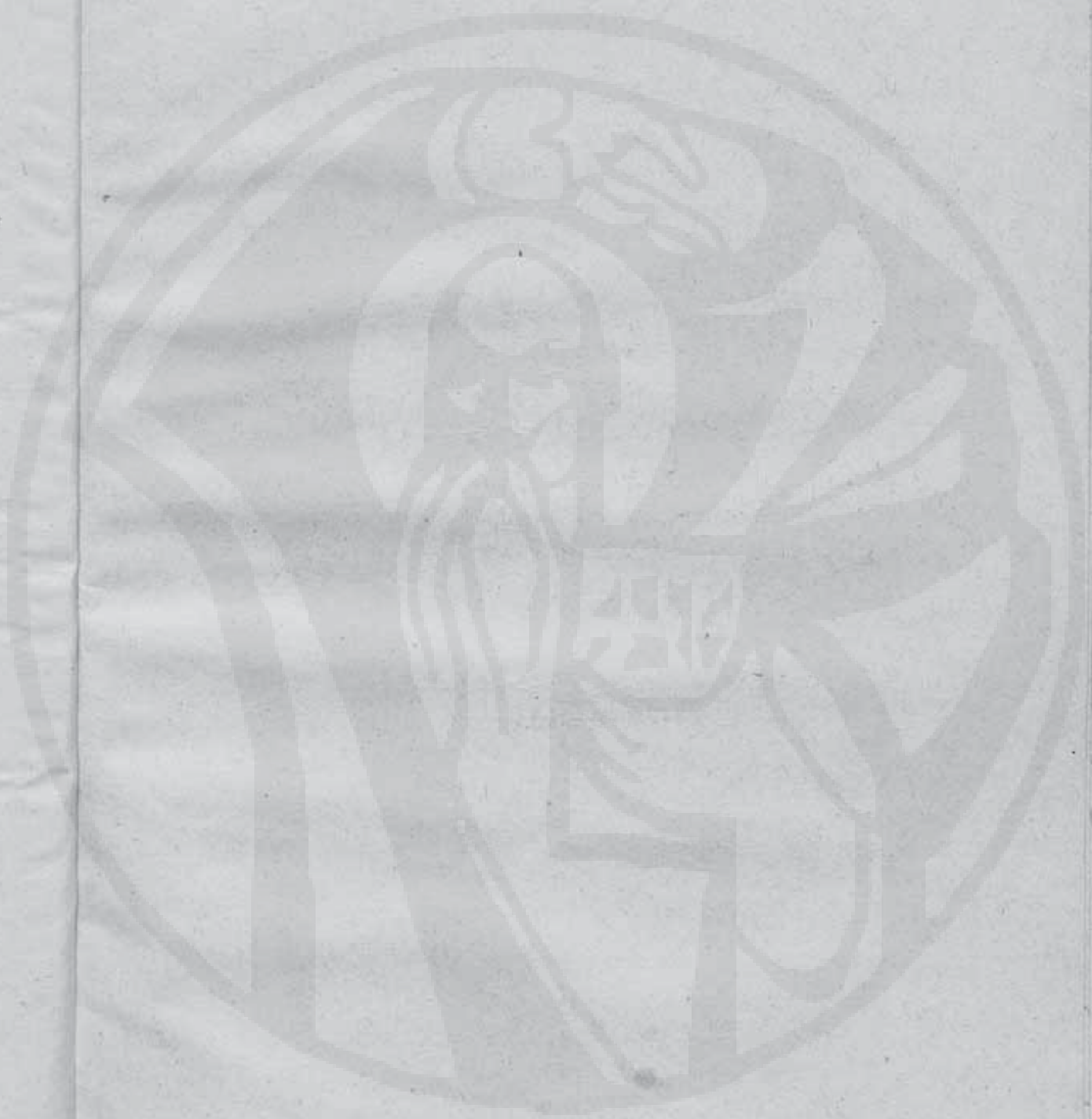
Н. Стойчевъ. Народното образование у насъ и въ
чужбина.. София, Ц 1.2 лева.

Хр. Д. Миндовъ. Метежи, волни пѣсни на волна мла-
достъ. Разградъ Ц. 40 ст.

Кир. Г. Поповъ и П. Пенчевъ. Село Каси-Лакъ. Опитъ
за статистично-икономическа монографія (отпечатъкъ отъ
„Сбор. за нар. умотворения, наука и книжнина,“ кн. XXIV.)

ФАР. И УНИВ. БИБЛИОТЕКА
СКОПЈЕ

б-
ма
е-
зъ
а-
тъ
тъ
(.)

ДОМАШНО ОГНИЩЕ

Двуседмично домашно литературно, популярно-научно, педагогическо и обществено списание.

Излиза два пѣти на мѣсеца, въ размѣръ 3 коли книгата. Прѣзь годината се даватъ 24 книжки.

Абонаментната цѣна, веѣкога прѣдплатена, за година е 40 гроша въ Турция (двѣ бѣли меджидии) и 9 франка въ странство. На ученицитѣ и селекитѣ учители се отетжнва за 35 гроша годишно.

Който запише 8 годишни течения и изпрати стойността имъ, получава едно годишно течение даромъ.

Порѣчкитѣ се отправятъ до г. Ал. Н. Трифоновъ (Чрѣзь редакцията на в. „Вѣсти“) въ Цариградъ—Шишли.

За обявления на корицитѣ се плаща по 60 пари на редъ до три пѣти и по единъ грошъ за повече пѣти.

